ENSV
Riiklik Avali
Raamatukogu

JÄRVA TEATAJA

Jumala armastus jääb

Kes end armastuses ohverdab, elab igavesti

SÖREN KIERKEGAARD

„Ent nüüd jääb usk, lootus, armastus, need kolm; aga suurem nende seast on armastus.“

1. Korintlastele 13, 13.

Jah, Jumalale tänu, armastus jääb! Mida maailm sinult ka ei võtaks, võib-olla kõige kallima, mida sa elus iganes kohtasid, kui sa ka oma püüete, selle headuse eest, mida sa taotled, peaksid kannatama, kui ka inimesed suhtlevad sinusse üksköikselt või pöörduvad vaenlastena su vastu, kuigi keegi ei hoia sinu poole ja ei taha tunnistada, mida ta sulle võlgneb, kuigi su parim sõbergi sind salgaks — kui vaid sinu püüetes, su tegutsemises, su sõnades tõepoolest avaldus armastus, siis lohuta end: sest armastus jääb; milles ta on sinu kaasteadjaks, see jääb mälestustes su lohutuseks, ja öndsam kui mõne inimese kangelastegu, öndsam kui vaimud sind teeniksid, öndsam on, kui armastus sind meeles peab! Milles ta on sinu kaasteadjaks, see jääb mälestustes su lohutuseks, ei praegune ega tulev, ei inglid ega kurat ja, tänu Jumalale, ka mitte sinu enda meele rahutud mõtted, su elu ärevaimad ja raskeimad hetked, sama vähe kui su viimsed tunnid ei suuda seda sinult võtta; sest armastus jääb! — ja kuigi su tusameel tahab sind esmalt nõrgestada, nii et sa kaotad õige tahteröömu, ja kui ta sind jälle tugevdab (ah, nii nagu seda teeb tusatuju) julgusetuse trotsis; kui tusameel tahab sulle muuta kõike tühiseks, kogu elu teha monotoonseks ja ei-midagi-ütlevaks kordumiseks, nii et sa küll kõike näed, ent nõnda üksköikselt näed, kuidas väljad ja metsad j ä l l e haljendavad, kuidas õhk ja vesi on j ä l l e täis kirevat elu, kuis j ä l l e kõlab lindude laul, kuis inimeste tegevusiha jälle ja jälle otsib endale kõiksugu uusi alasid — ja kuigi sa tead, et on olemas Jumal, tundub sinu meelest, nagu oleks Tema endasse tagasi tõmbunud, nagu trooniks Ta taevastes kaugustes nii väga üleolevana kõige maise tühisuse üle, mille pärast vaevalt maksab elada; kui su tusk tahab tervelt elult röövida hinge, nii et sa küll tead, ent ah! kui nõrgalt, et Kristus viibis kord siin, kuna seevastu seisab su silma ees kohutav selgus, et sellest ajast on möödunud juba ligi kakstuhat aastat, nõnda et seetõttu Temagi tundub sulle nõnda kaugena sellest tühisusest, mille pärast maksab vaevalt elada — oo, siis mõtle ometi, et armastus jääb! Sest kui jääb armastus, siis on ühtlasi kindel, et ta ka tulevikus on kohal, kui sa vajad lohutust, ja et ta olevikuski on sinu juures, kui sa seda lohutust vajad. Kõigile tuleviku koledustele hoia vastu see lohutus: armastus jääb; ja kõigele oleviku survele ja masendusele hoia vastu see lohutus: armastus jääb! Oo, kui kõrveelanikule on lohutuseks, et ta kindlasti teab, et leidub allikas ja kõikjal taas allikaid, kui kangele ta ka reisiks: millise allika järele tuntaks küll valusaimat puudust, kas leiduks valusaimat piina, kui ei oleks armastust, kui ta ei oleks igavene!

Vaata, see on väga kosutav mõte, et armastus püsib. Me kõneleme siin armastusest, mis kannab kogu olemasolu. Kui see lakkaks ainsakski hetkeks, siis peaks kõik segi minema. Ent see ei lakka, ja seepärast — kuigi sulle näib kõik segi minevat — jääb armastus. Me mõtleme niisiis Jumala armastust, kui ütleme, et see püsib.

Milline jõud on ometi armastusel! Kõikvõimsaim sõna, mida iganes lausuti, oli Jumala loojasõna: „Saa!“ Ent inimesest on võimsaimaks sõnaks armastaja sõna: „Ma jään.“ Lepitatuna endaga ja oma südametunnistusega, Jumala sõber, liidus kõigi heade inglitega, läheb armastaja kaitsetuna kardetavaimasse võitlusse, üteldes vaid: „Ma jään.“ Ja nii tõesti kui ta armastab, võidab ta siiski, võidab oma jäämise läbi. Nii ei vangu armastus iialgi, vaid püsib.

Küll on aja pikkus, nimelt pikkus, selleks nõudeks, mis paneb enamiku vankuma. Äriilmas juhtub tihti, et üks firma jääb pankrotti, kuna talle esitetj ühe korraga ja äkki liiga suured nõudmised; vaimses maailmas on aga aja pikkus selleks, mis laseb nii mõnelgi komistada. Inimesed on tugevad silmapilguks, kuid ajajeoksul lõpeb nende jõud. Oo, kuis kirjeldavad luuletajad ja kõnemehed üldist muutlikkust, osutades aja võimule kõige üle, mis sündis ajas, suurimate, vägevaimate ja uhkeimate meistritööde üle, maailma imeasjade üle, mis ajaga muutuvad peagu tundmatuiks varemeiks, suurematute nimede üle, mis koos ajaga kaovad saagade uttu!

Kuid armastus jääb, tema ei vangu. Sest just vaimses armastuses peitub allikas, mis viib üles igavesele elule. Et ka selline armastaja aastatega vananeb, kord oma ajale sureb, see ei tõenda midagi. Tema armastusega ei toimu nagu maise armastusega, mis on aja laps ja sõltub ajast; tema armastusele on sobivamaks aastaajaks igavik. Kui ta sureb, siis on ta jõudnud sihile; kui ta sureb, selgub, et ta ei oodanud asjatult. Ta langeb armastuse ohvrina. Ja see ongi ülim, mida ühest inimesest võib ütelda: ta langes ohvrina. Ohvriks olla, see on ja jääb, niikaua kuni maailm püsib maailmana, igaviku valgusel kaugelt suuremaks teoks kui võita. Mis aga annaks inimesele suurematuse, — mis muu kui armastus, mis jääb?

Vaenlane ründab ägedalt

Nõukogude 80 ründavast lennukist tulistati 70 alla

Führeri peakorterist, 26. mail. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Cisterna võitlusruumis on tugevad vaenlase soomusüksused tunginud põhja poole. Seega on rasked võitlused kandunud ruumi lõuna ja ida pool Velleterit, kus võideldakse ägedalt. Seal hävitati 80 vaenlase tanki. Cisterna vapper garnison tõrjus ka eilse päeva jooksul kõik vaenlase rünnakud.

Ruumis ida pool Littoriat ja põhja pool Terracinat taandusid meie väed ranniikumadalikult selle taga asuvale kõrgendikule. Nõrgemad vaenlase rünnakud purustati.

Ida pool Lirit jätkas vaenlane tugevate jõududega oma rünnakuid Melba-lõigu vastu. Tal õnnestus vahelduvate võitluste järele, millistes hävitati 43 vaenlase tanki, klammerduda jõe põhjakaldale. Lahing jätkub ka siin alanematu ägedusega.

Itaalia ruumi kohal hävitati eile ägedates õhuvõitlustes kaugelt ülekaalukate vaenlase õhujõudude ja õhutõrje poolt 18 vaenlase lennukit.

Üks võitluslennukiteüksus ründas möödunud ööl hea eduga vaenlase vägede koondumisi ja liiklussõlmpunkte ruumis lääne pool Cassinot.

Viimaste nädalate rasketes tõrjevõitlustes on üks võitlusgrupp kolonel Bede juhtimisel välja paistnud erilise vaprusega.

Idarindel möödus päev vähese kohaliku võitlustegevuse juures rahulikult.

Üks saksa võitluslennukite üksus pommitas möödunud ööl mõjuvalt Tshankoi raudteejaama Krimmis.

Saksa ja rumeenia lahingulennukite üksused suunasid nõukogude vägede koondumiste ja patareipositsioonide vastu lõuna pool Dubossarit mõjuvaid rünnakuid

Üks nõukogude allveelaev, mis püüdis Soome lahest välja murda, hukkus miinitabamuste järeldusel.

Nõukogude õhurünnaku tõrjel ühele saksa konvoile Põhja-Norra vetes tulistasid meie jahilennukid 80-st ründavast lennukist 69 alla. Veel üks lennuk tulistati alla konvoi julgestusõidukite poolt

Põhja-ameerika pommilennukid ründasid paljusid asulaid vallutatud läänepiirkondades ning linnu Edela-Saksa piiridel. Eriti Mühlhausenis tekkis kahjustusi. Elanikkonnal oli kaotusi. Õhutõrjeõudude poolt hävitati 27 lennukit.

Võitluste ägedus Itaalias kasvab

Saksamaa kohal hävitati 139 vaenulist lennukit

Führeri peakorterist, 25. mail. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Itaalias muutub suur tõrjelahing vaenlase soomusüksuste suurendatud pauuse tõttu ägedamaks. Nettuno sillapea äärmisimal läänetiival tõrjuti rünnakud tagasi ja üks meie rinde taga maabunud vaenlase jõududegrupp hävitati vasturünnakul. Kagu pool Apriliat on endiselt rasked võitlused käimas. Ruumis mõlemal pool Cisternat õnnestus vaenlase sissemurde pärast vihast heitlust suurtükiväepositsioonide ees pidurdada ja riivistada. Ülekaalukate vaenlase jõudude tugevad rünnakud Cisternale enesele lõödi osaliselt vasturünnakul tagasi, kusjuures hävitati 17 tanki. Littoria ruumist tõmbusid meie väed käsu kohasel kirde poole mäestikuservadele tagasi, et seal ühineda Terracina lõigus põhja suunas tagasitõmmatud üksustega. Liikumised toimuvad tugevast vaenlase järeletungist hoolimata plaanikindlalt.

Lõigus mõlemal pool Lirit ründas vaenlane üleolevate jõududega rulluvate pommitusrünnakute ja tugevate tankiüksuste toetusel edasi. Meie väed osutasid talle vihast vastupanu ja peatasid vaenlase rünnakutipud ruumis edela pool San Giovannit ja Roccaseccat. Seejuures hävitati 50 vaenlase tanki. Uued, tankide toetusel teostatud vaenlase rünnakud Piedimonte asulale variseesid kaotusrikkalt kokku.

Sõjalaevastiku julgestuslaevad ja võitlusparved uputasid ööl vastu 24. maid Livorno merepiirkonnas ühe vaenlase torpeedopaadi.

Idarindelt ei teatata erilistest sündmustest.

Briti ja Põhja-Ameerika lennuüksused teostasid eilse päeva jooksul ja möödunud ööl mitu terrorirünnakut. Meie õhukaitsejõud hävitasid 139 vaenlase lennukit, nende hulgas 115 neljamootorilist pommituslennukit. Pealeselle tulistati Itaalia ruumi ja okupeeritud läänepiirkondade kohal alla 16 lennukit. Need päeval jahilennukite tugeval kaitsel teostatud rünnakud tabasid Berliini, Wiener-Neustadti ja mitut asulat Viini ruumis. Öösel oli Aachen Briti terrorirünnaku eesmärgiks. Eriti Saksamaa pealinnas, ja Acheni elamukvartaalides tekkisid kahjud ja inimkaotused.

Üksikud briti lennukid heitsid möödunud ööl pomme Berliini linnapiirkonnale.

Kiired Saksa võitluslennukid ründasid täna varahommikul jällegi hea eduga üksikeesmärke Ida-Inglismaal.

Ka pühade ajal seisavad meie grenaderid valvel kodumaa kaitsel Narva rindel

Kreml ja poola pagulased

Küsimustekompleks, kus lääneriikide ja Nõukogude Liidu huvid näiliselt kõige otsesemalt kokku puutuvad on endiselt Poola küsimus. Moskva aktiivsust selle küsimuse lahenduse taotlusel oma huvides tõendas hiljuti jälle kord Orlemanski afäär.

Seoses selle probleemiga toob „Yorkshire Post“ oma Moskva kaastöölise kirjutise Poola küsimuse kohta Nõukogude Liidu taotluste ja tõekspidamiste seisukohalt.

Artiklis, mille päälkirjaks on: „Mida arvab Kreml Poola tulevikust“, üteldakse järgmist:

1. Ainult nõukogude armee saab Poolat vabastada sakslasist.
2. Iga Poola valitsus, kes tahab säilitada Moskva sõprust, peab nõustuma piiriõgvendustega vaenlase, aga mitte liidus oleva Nõukogude Liidu kulul.
3. Üksi Poola valitsus, kes talub k l e r i k a a l s e t f a š i s m i ja a n t i s e m i t i s m i ei saa arvestada Nõukogude Liidu sümpaatiat, kuna Nõukogude Liit peab mõlemat küriteoks.
4. Keegi, kes tunneb Moskva sümpaatiat Berlingi ja Wanda Wassilewska vastu, ei kahtle selles, et „Poola patriootide unioon“ hakkab elendama s u u r t o s a P o o l a t u l e v i k u s.
5. Nõukogude Liidus on levinud usk, et nii ennesõjaaegne Poola kui ka pagulaskomitee Londonis kasutavad k a t o l i i k l u s t vahendina nõukogude vastu.

Artikkel lõpeb näitega, et Euroopa tulevik puudutab Nõukogude Liitu sama palju kui Inglismaad.

Eriti huvitavad on punktid 3 ja 5, kuna neist ilmneb täie selgusega, et inglaste poolt agaralt levitatavad väited Nõukogude Liidu unesti kirikusõbralikkusest, on vaid tühised propaganda sõnakõlksud.

Samuti selgub neist punktidest veelkord, et Moskval on Poola tuleviku jaoks ette nähtud oma retsept ja lääneriikide ning veel vähem Londonis asuva Poola pagulaskomitee soovid ja kavad ei lähe Moskvale üldse korda.

Moskva retsept Poola suhtes tohiks ütleta meile tuttav olla oma kogemusist. Berling ja Wanda Wassilewska ning nende ümber koondunud bolshevistlik „Poola patrioetide unioon“ peavad kujunema neiks hüpiknukkudeks, kelle kaudu Kremli võimukandjad kavatsevad luua nõukogudesõbraliku poola *„rahvavalitsuse“. Järgmiseks sammuks oleks* siis nõukogude korra maksmapanemine Poolas ning kogu maa bolsheviseerimine.

Et kõrvaldada selle kavatsuse teostamise teelt ka kõik nõrgimadki välispoliitilised ja propagandistlikud takistused, taotleb Moskva nüüd nagu ennegi Londoni Poola pagulaskomitee jõudude killustamist ja selle nii öelda lõhkiajamist.

Hoolimata Moskva ajel toimunud Washingtoni ja Londoni tugevaimast survest oli hoola pagulaskomitee siiski seni veel säilitanud oma seisukohad Moskva nõudmiste suhtes. Nähtavasti olid Katõni hauad andnud Poola pagulaskomiteele selge kujutelma, mis ootaks poola rahvast Moskva nõuetele alistumise korral . . .

Nüüd on aga see Londoni surve nähtavasti kujunenud juba nii tugevaks, et Poola pagulaskomitee ei suuda sellele enam vastu seista. Viimased teated kõnelevadki juba kindralite Seankowski ja Kukieli eelseisvast tagandamisest. Need kaks kindralit asusid teatavasti kategooriliselt eitaval seisukohal Moskva nõudluste suhtes Poola territooriumi osade annekteerimise kohta.

Järgmisteksammudena võib nüüd oodata kommunistide nimetamist Poola pagulaskomiteesse ning selle järele kõigi Inglismaal ja Lähi-Idas seisvate poola väeüksuste allutamist nõukogude kindral Berlingi ülemjuhatusele, s.t. Moskva kontrollile.

Nende sammudega oleksid ka emigratsioonis asuvad poolakad lõplikult ja täielmäärat antud bolševistlike jõudude meelevaila alla.

Lühidalt: Moskva survel näivad Poola pagulasringkonnis asjad arenevat täpselt samas suunas nagu prantsuse dimidentide peres Põhja-Aafrikas. Rahvuslikud jõud lülitatakse välja ning kogu liikumine allutatakse järkjärgult bolševistlikele Moskva käsilasile.

Seoses sellega tuleb lugeda sümptomaatiliseks ka Jugoslaavia ekskuninga Peetri viimast sammu, nimelt oma pääministri Puritši ja sõjaministri Mihhailevitši tagandamist. Ka see samm on astutud Londoni ja Washingtoni survel ning Moskva nõudel, kuna uueks pääministriks on ta kutsunud tuntud bolševistliku bandiitide juhi Tito pooldaja dr. Ivan Subašitši.

Kuna kõik need sammud nii Poola pagulaskomitees kui ka Jugoslaavia emigrantide valitsuses leiavad küll aset Moskva nõudel aga Londoni valitsuse surve abiga vastavaile pagulasringkonnile, siis ei saa sellest bolševistlike tendetsiide soodustamisest järeldada mund kui Inglismaa võimetust Moskva kategooriliste nõudmiste ees. — Pt. —

Abessiiniast teine Libeeria?

USA suured „avastamisplaanid“

Stokholmist, 25. 5. (DNB). Inglise ajal. Aafrika majandusprobleemide jaoks, „West Aafrica“, märgib teatava rahutusega, et USA majanduslik administratsioon on välja töötanud suured plaanid Abessiinia „avastamiseks“. Londonis kardetakse, et Abessiinia muutub sama sõltuvaks USA majandusest kui Libeeria. Üks USA majandusjuhte Crowley saatis Abessiiniasse kogenud põllumajanduseriteadlaste, mäe- ja ehitusinseneride delegatsiooni. Selle komisjoni ülesandeks olevat maa uurimine ja samuti võimaluste kindlakstegemine ameerika kapitalide paigutamiseks. Edasi peab komisjon hoolitsema andekate noorte abessiinlaste ameerikalikus mõttes tehnilise koolitamise eest ja õpetama neid ümber käima ameerika masinatega.

Endiste hoiuste väljamaksmist teostatakse ainult veel 1. juunini s. a.

Juhime lugejate tähelepanu veelkord asjaelule, et avaldused endiste hoiuste väljamaksmiseks peavad saama esitatud hiljemalt 1. juuniks 1944. Mööduandvalt poolt teatatakse meile, et järjekordne avalduste sisseandmise tähtaja pikendus ei tule kõne alla.

Endisesse vene Riigitööhoiukassasse ja endisesse eesti Riigihoiukassasse paigutatud kui ka teistelt krediitasutustelt bolshevike ajal Riigitööhoiukassasse ülekantud hoiuste väljamaksmine tuleb nõutada postiasutuste kaudu. Teiste hoiuste väljamaksmine toimub nende pankade kaudu, kuhu need hoiused olid paigutatud. Vahepeal likvideerimisele kuulutatud pankadesse paigutatud hoiuste väljamaksmist teostab Eesti Pank oma osakondadega.

Purjus neeger-lendurid

Brüssel, 24. 5 (DNB) Nagu sõjavangid jutustavad, võtsid terrorirünnakust Lonvainile osa peamiselt neegrid keda enne startimist Inglismaalt olevat purju joodetud. Antverpeni leht „Dagezet“ oletab, et Anglo-Ameerika väejuhatus tahab oma lendurite joobnud oleku läbi hankida endale alibit etteheidete vastu terrorirünnakute suhtes.

Nelipühasid kaks päeva

Ametlikult poolt on ka nelipühade esmaspäev kuulutatud pühaks. Palgast ei arvata selle päeva tasu maha, sel päeval tehtud töö eest aga maksetakse 100-protsendilist lisatasu

Bolshevism hoiab enda peos türannia ja terrori kaarte

Shveitsi ajaleht hoiatab Moskva eest

Bernist, 25. 5. (DNB). Freiburgis, Šveitsis, ilmuv ajaleht „Liberte“ hoiatab tungivalt bolševismi eest. Pealkirja all „Tema tõeline pale“ kirjutab ajaleht:

Paljude intellektuaalsetes ringkondades püütakse end tänapäeval veenda, et bolševism kavatsevat end muuta taltsamaks, inimlikumaks ja isegi „kristlikuks“. Luuakse idülle, mis meenutavad lamburistseene enne prants. revolutsiooni ja Rousseau sentimentaalsust ja pisaraid giljotiini lävel. See kõik olevat liigutav, kuid selles peituvat kahemõttelisus, mis meile kõigile võib minna hirmus kalliks.

Maha arvatud mõningad välispidised kontsessioonid, nii lõpetab leht, ei leiduvat tõendi varjugi selle kohta, nagu kavatseks Nõukogude Liit loobuda oma teest. Bolševism hoiab enda peos türannia ja terrori kaarte ja need, kes ei taha seda uskuda, saavad seda tunda enda nahal.

Badoglio esindaja Moskvas

Stokholmist, 25. 5. (DNB). Nagu Tass ametlikult teatab, saabus kolmapäeval Moskvasse Badoglio valitsuse esindaja Nõukogude Liidus, Pietro Quadroni.

Kevadisi kilde

ühe eesti üksuse õpperadadelt

See oli ühel pühkesepaistelisel maipäeval kodumaa tagalas, kui rügemendiülem oberstarmbannführer Mere kogus enese ümber vanad idarindevõitlejad, vabatahtlikud endistest idapataljonidest, kes moodustavad vastse väeosa, põhituuma ja ütles: „Teie olete ligemale kolmeaastase pikkuse idarindetulega kogenenud võitlejad. Moodsaimad relvad, mida üldse tuntakse tänapäeva sõjas, on teie kasutada, relva -SS ridades, kuhu te kuulute edaspidi. Olen kindel, et olete väärilised väärilise ridades."

Vanal sõjamehel ei tarvitse kahelda oma sõnades, sest ainus pilk kogenenud juhi silmist ütleb talle, et need mehed, kes karmilmeliste ja tõsiste nägudega kuulavad iga öeldud sõna, kellede rindu ehivad väga paljud vaprusmärgid, et need mehed on midagi teinud ja nende meestega võib veel palju korda saata.

Kogu ümbruse metsad ja maad kajavad nüüd vägevast sõdurilaulust, rööpliisel külavahe teedel müdiseb võimas marsisamm. Kärestikulise jõe vahutavad vood on tunnistajaks eesti sõduri taasesünnile. Kogu ümbruskond on muutunud üleöö pingeliseks sõduriteparadiisiks, kus käib õppus ja töö.

Elatanud hallpäine talumees, kellele elu on rajunud näkku sügavaid murejooni, mõjatub adra najale ja silmitseb eemal koplis toimuvat sõdurite riviõppust. Kännihobused on raskest kevadise paatunud maa küünist märjad, küllap peremees läseb neil veidi hinge tõmmata. Vist on peremees ennastki paelunud sõdurite elav askeldus. Jõudu — hüüdega äratan vana talumehe mõtisklusist, muide, pean tegema seda kaks korda, nii süvenenult vaatleb ta poisse sääl eemal. „Oi, need on toredad poisid! Vaata mis nad seal nüüd mõllavad igasuguste kuulipritsidega. Need mehed veel näitavad rindel, kuidas vankale särk püksi taetakse," lausub huumoririkas talumees. „Tahaks ise ka kaasa minna, aga kes see siin põldu künnab, mul poeg lööb nagunii juba teist aastat rindel lahinguid. Ja töömehed on ka need poisid, näe vabal ajal praavitasid mul kõik õuesaid korda ja aidakatuse sees oli suur auk, sellegi kohendasid ära, lubavad viljadki aidata maha teha. Kanged poisid, kohe on abiks, kui kuhulegi on töökäsi vaja," lõpetab talumees uut künnivagu alustades. Ja-ja, raskel ajal peavad inimesed üksteist mõistma.

Kõlab terav käsklus ja nagu üks mees võtab kogu rühm püssid õlale, keegi hilinemata sekunditki. Tore on vaadata, kuidas nii palju mehi suudavad distsipliinikindlalt teha igasuguseid pöördeid ja võtteid, milledest võhikul ei ole aimugi, kuid eeskujulikule sõdurile on iseenesestmõistetavad.

Kuidas on loed üldse õppustega? Noor kompaniiülem untersturmführer, kelle rinnas särab uhkelt I-ki Raudrist ja kes isiklikult juhib õppuseid lausub selle kohta muuhulgas: „Õppused on iseenesest rasked, kuid selle eest huvitavad. Mehed on ihu ja hingega asja juures. Müttame vara hommikust kuni hilisõhtuni kõige moodsa sõjatehnika saladustega ja õpime detailideni tundma uusimaid relvi ja nende käsitamist. Vanade rindemeestena ei ole meil siin just eriti midagi uut õppida, sest õppus on ainult *õppus ja tegelik rindeolukord heopis teine*, kuid meil on enamus meeskonnast alles verivärsked ja neile on teoreetiline väljaõpe hädatarvilik."

„Kuidas suhtuvad mehed, kes läbi on teinud idarindel kahe ja poole aasta jooksul kibedaid lahinguid, praegu käimaselevaisse õppustesse?"

„Vanad rindemehed on rakendatud enamuses alljuhtidega ja nende suhtumine õppustesse on kõigiti mõistev, sest vanade rindemeeste moraal ja kogemused tagavad ju lõpuks kogu meie üksuse kiire võitluskõpseks saamise ja tulevase lõõgijõud rindel. SS-meestena eriti, on kõik teadlikud meie käimaseleva võitluse suurusest ja meil lasuvaist kohustusist kodumaad kaitstes, nii et käsi ei tohi lasta keegi rüppe, olgu ta vana rindemees või noor uustulnuk."

Samas käib kibe askeldamine täie hooga edasi. Mehed kaevavad laskepesi ja õpivad maastikul moondamiskunsti. Veidi vimmas seljaga ja äärmiselt rahulike liigutustega rottenführer lamab laskepesas kõrvuti kahe veel mitte lahingusuitsu nuusutanud grenaderiga. Rottenführer seletab asjalikult midagi oma kaaslastele, kes teda kuulavad ilmse huvi- ja tähelpanuga."... ja kui me ülemineval kevadel olime Volhovi kaldal, seal oli täpselt samasugune lugu. Meil oli laskepesa oma teada küll hästi moondatud, aga tibla laskis ikka sisse. Ja teate, mida olime unustanud tegemata ...?" Rohkem pole kahjuks kuulda, kuna lauselõpp kaob ümberringi kõlavate käskluste teravusse. Hiljem märkan, et mõlemi kuuläja nägudelt peegeldub aukartus ja imetlus, ja et rottenführeri rinda ehivad I—kl Raudrist, hõbedane haavatumärk, rünnakmärk, talveöija ja mitme vaprusmedali lindid .... „See mees on kogenenud võitleja, tema käest võib palju õppida.

Kuidas veedavad grenaderid oma vaba aega, mida õppuste tõttu ei jää just eriti palju üle ja milline näeb välja sõdurite kodune majapidamine? Elamutes valitseb piinlik puhtus ja kord nagu mõnes range eeskirjadega sõjakoolis. Siingi peavad olema vaibatriibud nagu vitsaga löödud ja hoidku see oma nahk, kelle riided on mustad ja määrdunud või kelle sõduriranits ei taha istuda teistega ühes rivis. Korda ja puhtust peab igaüks austama ja armastama.

Vabal ajal on grenader vaba ja oskab enesele leida küllaldaselt meelelahutust ümbruskonna lahkete inimeste juures ja ümbruse kaunis looduserüppes. Üldiselt peab tähendama, et elanikkonna suhtumine sõdurelsse ja läbisaamine teiviilelanikkonna ja sõjameeste vahel on väga südamelähedane ja sõbralik. Kohaliku rahva vastutulelikkust ja külalislahkust saavad meie grenaderid oma väljaõppepäevadelt veel kaua mäletama. Näiteks on kohalike seltskonnategelaste poolt organiseeritud mitmed meelelahutusõhtud vastava sisuliste ettekannetega, mis on suuresti aidanud grenaderidel nende vaba aega kasutada ratsionaalselt ja õieti, leides meeste poolt väga seoja vastuvõttu. Soovida jääb, et ka mõni kaugem kunstitrupp leiaks tee sinna, sest nii tänuväärset publikut, kui seda on meie grenaderid, vaevalt kuskil mujal leidub.

Kogu rügemendi juhtkonna ja reakoosseisu ühiseks ja palavaks sooviks aga on, — pääseda niipea, kui seljataha jääb vajalik väljaõpe, jälle rindele, et jätkata võitlust ja kuulsusteed. Hy.—

Türgi rekordiline sõjaline eelarve

Ankarast, 23. 5. (DNB) Ankara ringhääling teatab, et sõjalise eelarve eelnõu tänavuseks aastaks on kõrgeim viimase viie aasta jooksul, ulatudes kokku 321 miljoni türgi naelale.

Saksa auavaldus soome langenutele

Helsingist, 22. 5. Pühapäeval toimunud kangelaste mälestuspäeval asetas Saksa saadik Soomes von Blücher Saksamaa nimel pärja soome ja saksa sõdurite mälestussammastele. Saksa sõjajõudude nimel asetasid pärja saksa sõjaline atashee ja saksa kindral Soome peakorteri juures.

Roosevelt leidis uue poola käsilase

Stokholmist, 22. 5. (DNB). Selle järele kui bolshevismisõbralik preester Orlemansky vallandati kiriklikkudest ametitest, on Roosevelt leidnud uue subjekti, et mängida Poolat bolshevikkude kätte. See on professor Oskar Lange, kes varem oli tegev Krakovi ülikoolis. Roosevelt saatis ta kõigi võimalikkude soovitustega varustatult Stalini juurde, et Kremli diktaatoriga kokku leppida marsruudi üle, mis viiks Poola bolshevikkude küüsi.

Kahekesi

Johannes Kaup

Ma kujutlen ikka,
kuis kahekesi, kesk suviste hämarat ööd,
kord rändame sihitult, tasa ja pikka
öösinasse mattuvat teed.

Meist kahele poole,
põldude taha, jääb tükike metsa ja vett,
ja kitsa kui läbime ojakoelme,
lööb vastu meil lõhnade mett.

Siin vaikne on kaasik,
ta serval tukub öös sinavas unelev känd.
Samm peatub meil mõlemal temast saadik,
ja siia nii katkeb me ränd.

Ja istudes kõrvu
nii vanal kännul, on ümber kui suvine öö,
me joobume mõlemad, hingates lõhnu,
mis suveööst nukruse sööb.

Siis väsib su käsi
ja, naeratus palgel, mu õlale toetad pea.
Ma sõna ei räägi, ja sina ei küsi,—
on vaikida hea, nii hea . . .

Kuid tagasirännul
mõlemal selge, et toimunud noeruse sünd
on suveöös valges sel tukkuval kännul,
kus lõppes me käsikäes ränd.

SILMAST SILMA

PK.- Narva jõe lõunakaldal. Peipsist vahutavad sulamisveed Soome lahe poole, — vägevad jääpangad ajavad vooge ja kohisev vool on täis ürgjõudu. Mitmes kohas hargneb jõevool, moodustade saari ja saarekesi, — tihti 2—3 km ja teisal jälle mõnesaja meetri pikkuseid. Üks Narva jõe kallas on enamlaste, teine aga, läänepoolne on kindlalt Saksa vägede käes. Relvad põrnitsevad üksteisele vastu, — mõlemal pool on tugev valve, — vahete-vahel puhkeb tulevalanguid, kord ühelt, kord teiselt poolt, — iialgi ei valitse selles lõigus vaikust — ei päeval ega ööl. Saar! See on omaette mõisteks saanud selles lõigus asuvatele Põhja-Saksa diviisi sõdureile. Kahes kitsas kaares haarab teda Narva jõgi. Vahetult selle ees asub „Surnutesaar", — õieti küll ainult saareke, mis on Nõukogude valduses. Siin on vastased teineteisest vaid 30—40 m kaugusel.

Läbi purukstulistatud metsa, mööda põlluteid, millede äärel põlenud majad ja küünid, jõutakse Narva kaldale. Aeg-ajalt heiatab silt teekraavi ääres: „Tähelepanu! Vaenlase nähtavuspiirkond!" Liivase ja kivise langenud kalda juures on parv, millega pääseb saarele.

Tugevad sõdurikäed viivad paadi rahulikult teisele poole. Seal on põõsastesse peidetud punkrid, — jalgrajad näitavad teed, mis viib esimese kaeviku juurde. Kollased, heledad liivakuhjad kõnelevad ikka uutest kindlustustest saarel, — lakkamatult tuleb siin positsioone parandada. Ikka jälle õpitakse, seda on vaenlane juba kogenud, kui ta püüdis läheneda saarele kas päeval või öösel. Relvade haavlisadu, ja halastamatu tõrjetahe võttis ta vastu ja ajas laialt iga pealetungi.

Hulgudes lendavad saksa granaadid üle saare. Teispool Narva kaldal tõuseb maa kõrgetes sammastes. Üks mullavihk teise järel kerkib Nõukogude positsioonides. Kuid ka tema vastab! Granaadipildujad, mida ta siin õige tugeval arvul meie vastu rakendanud oma lasud saksa kaevikute vahele, mis plahvatades vabal maal, löövad raksudes oma killud haabadesse ja kaskedesse. Kuid siin ollakse sellega harjunud — iga varjav kaitse on silmapilk avastatud ja ka kasutatud, — ning lühikese ajaga on kõik jälle töö juures, nagu varem. Siin lamavad sõjast karastatud sõdurid. Ei ainsatki jälge ebakindlusest või kartusest. Nimed, nagu Värska, Putki ja palju teisi on saanud pataljoni aumimedeks. Veel iialgi pole vastane suutnud nende positsioonidest läbi murda. Paljud neist kannavad lähivõitlustunnuseid, — kaaluvam osa meeskonnast omab I klassi raudristi, see väljendab kõige paremini nende senist tegevust. Vaatamata tõsidusele, tugevale valvusele ja kestvale valmisolekule võitluseks, pole nad aga kaotanud ilumeelt ja huumorit. Nii mõnegi punkri ees on väike peenar. Kuskil metsas õitsevad esimesed sinised kevadlilled. Ja põllumehekäed, kõvad ja karedad positsioonideehitusest, tõstsid nad hoolikalt mullast ja istutasid nad ümber siia, et võitluskaaslased ühiselt võiksid sellest rõõmu tunda. Ja üks,

Sõdurlik „vaikelu"

kellele selle „loomingu" kaitse kõige enam südameasjaks näis olevat, pani üles suure sildi: „Koerad oheliku otsas pidada."

Siin on üks teisele eeskujuks. — Ohvitserist kuni grenaderini. Nii ei imestu keegi, leides rügemendi ja pataljoni komandöre eelmseest kaevikust.

Nii ollakse tunnistajaks, kuidas rügemendikomandör laseb endale noorel hamburglasel oma kodusest elust jutustada, võtab osa tema isiklikest juhtumustest just nagu isalik sõber, laseb pilgul libiseda üle relva ja kiidab olukorda. Ta pole ainult juhataja, kes peab korda nõudma, vaid on mõnedel silmapilkudel oma meestele inimlikult nii lähedal kui veel olla saab.

Oma pikksilmadega jälgivad nüüd mõlemad ohvitserid täpselt nõukogude kaevikute kulgemist, teevad kindlaks maa värvuse järgi, kui palju on vaenlane öö jooksul kaevanud uusi juurde. Kompanii ülem annab selgitusi vastase relvastumise, tema kuulipildujate olukorra ja tema positsioonide üle. Selles nii lühikese vahemaa tõttu ei juhtu üldse midagi, mis jääks valvsale sõdurisilmale nägematuks.

Kitsas kaevikute käär nihkub teisele Narva armeele lähemale kui senini. Ainsatki sõna ei tohi enam rääkida, igat sõhinat peab siin vältima, sest siin ollakse vaenlasest vaid kuuldekaugusel. Seal on „Surnutesaar", just nagu välja surnud, kuid seegipoolest elab ta — ja nimelt maa all.

Ainsatki heli ei kosta sealt siia, ega siit sinna, — kiviviske kaugusel võiks teist tabada, — ja täpsusküttide käest ei pääse ükski. Teispool Narva jõge võib läbi pikksilma silmata surnuid; kõikjal viskasid nad relvad pungades puhkevale maale, kuid vaenlane ei tee midagi, et neid ära viia. See on rahvamoraal, kelle ellusuhtumises inimeful ei ole mingit väärtust.

See on saar. Positsioon, mis oma iseloomu tõttu esile tõuseb teistest rindelõikudest — saar Narva jões, vapper blokk nõukogude pealetungide vastu Narva rindel.

Sõjakirjasaatja Gerd Vetzlar.

Kardinal van Roey protest anglo-ameeriklaste õhuterrori vastu

Brüsselist, (DNB). Belgia peapiiskop, kardinal van Roey pöördus oma karjasekirjas, mis loeti mööduvad pühapäeval ette kõigis Belgia kirikuis, ebatavalise teravusega anglo-ameeriklaste õhuterrori jõhkruse vastu.

Kardinal van Roey vihjab rõhutatult sellele, et tegelikkus lükkab ümber anglo-ameeriklaste seletuse, nagu oleksid hävitustööd sõjaliste operatsioonide vältimatuiks tulemusteks ja et rünnakud olevat suunatud liiklusvahendite ja vabrikute hävitamisele. Vähesed erandid maha arvatud heidetavat lõhke- ja süütepommе pimesi ja hea õnne peale ruutkilomeetrite kaupa tihedatele elamisrajoonidele. Olevat päris ilmne, et seejuures ei ole tarvitusele võetud mingeid ettevaatusabinõusid, mis peaksid olema vältimatud. Selline käitumine ei lase end õigustada mõistuse ja inimese südametunnistuse ees. Kui anglo-ameeriklased *väidavad*, et nad *ründavad vaid sõjalisi* eesmärke, siis tuleb selle vastu nentida, et pommid nõudsid ohvreid veel paljude kilomeetrite kaugusel sellistest eesmärkidest ja langesid elamispiirkondadele.

Liitlaste dessandikatse purustati

Berliin, 24. 5. Anglo-Ameerika ofensiivi ägedus Lõuna-Itaalias kasvab pidevalt. Alates eilsest on lisandunud suuremad aktsioonid Nettuno dessandisillapeas, kus toimuvad ägedamad võitlused Aprilia suunas ja dessandisillapea keskohas. Liitlaste dessandikatse otse põhja pool sillapead purustati. Ilmselt püüavad liitlased ühendada oma vasemat tiiba Aadria rannikul võitlusjõududega dessandisillapeas. Sellegipoolest seisavad ameeriklased nagu ennegi Ferracino linna all. Saksa poolelt vihjatakse asjaolule, et Pontini rannik, mis asub sillapea ja ameeriklaste vahel, on äärmiselt ebaseedus suuremaiks operatsiooneks.

Imepärane Saksa lennuk

Zürich, 24. 5. (DNB) „Igale rindelt tulevale ameeriklaselejon jahmatuseks, et inimesed kodumaal kardavad ja ühtlasi vihkavad jaapanlasi, seevastu aga Saksa sõjaväe peala käega heidavad," kirjutab Quentin Reynowds oma New Yorgis äsja ilmunud raamatu „The Curtain Rises" („Eesriie kerkib") eessõnas. Ta seletab, et sakslased on viimastel kuudel tegevusse rakendanud Focke Wulf 200 tüüpi lennukid. „See on imepärane raske lennuk, nii hästi relvastatud, et meil pole vastu asetada midagi samaväärset. Allveelaevahävitajad kardavad teda ja niipea kui ta esile kerkib, põgenevad laevad otsekohe, selle asemel, et astuda võitlusse. Ma tean, et ükski võitluslennuk maailmas ei saa end kõrvutada Saksa Focke Wulfiga. Seda on mulle kinnitanud meie lendurid. Meie rindekindralid rõhutavad, et Saksa sõjavägi on tugev nagu alati, nad on alati seda ka kogenud."

Bolshevikkude õõnestustöö Argentiinas

Genfist, (DNB). „New Yorg Times" teatab Montevideost, et umbes 100 inimest Buenos Aires'es ja veel 100 Argentiina sisemaal vahistati sõjalise rezhiimi vastase tegevuse pärast ja anti poliitilise politsei korraldusse. Kõik arreteerimised teostati sisevminister Poronsi otsesel korraldusel.

Arreteeritud kuuluvad kahte pearühma: üks *koosneb eeskätt bolshevikkudest* ja mõningast pensjonile lastud ohvitserist, kuna teise hulka kuuluvad konservatiivsed, parempoolsed sotsialistid ja mõned rahulolematud ohvitserid.

Gandhi esines esmakordselt filmis

Bangkok, 25. 5. (DNB) Nagu Delhi saatja teatas esines Gandhi läinud pühapäeval esmakordselt oma elus filmis kõnega. Film vändati Gandhi praeguses elukohas— Juhus.

Helma Vasarmaa

Johannes Kaup

Arved Nõmm oli ainuke, kes lahkus sel suvistepüha laupäeva hilisõhtul Killivere väikejaamas rongilt. Mõtiskledes peatus ta hetke tühjal jaamaesisel, vaatas nagu kahetsedes lahkuvale rongile järele ja pöördus siis väikest kohvrit käeotsa tõstes üksikule ja kitsale, metsa suunduvale rajale. Päike oli juba peagu vajumas, jaamaümbruse maastik mattus loojangueelsesse kuldpunakasse valgusse ja kased lõhnasid.

Pikkamööda läks Arved Nõmm kuni metsaservani ja peatus siis uuesti. Ta pani jälle kohvri maha, läitis sigareti ja istus lähedasele kivile.

Mõnda, mõtles ta nüüd korraga uut mõttesuunda leides, — nõnda on ta nüüd siis jälle kord siin-mail, peale ligemale kaheaastast eemaloln. Ja kui imelikult on siin kõik nüüd rahulik! Tema keduni, väikese Ärknamäeni Kullipaju laante ja samanimelise küla piirimail, loetakse siit veel kilomeetrit viisteist — ega ta jõuagi täna enam sinna. Jah, ega ta jõua, peab jätma kodu homseks. Aga vahepeal on Pedajakõnnu ja Soesaadu, esimene otse teel, teine veidi eemal. Sinna tahaks minna ja jõuda küll veel täna, sest neil mail on möödunud kahe või pisut enama aasta eest ta elu murdlainelisimad sündmused.

Veidi kibedust ilmus hetkeks noore, ohvitserivormi kandva mehe näkku, aga samas püüdis ta juba endamisi naeratada. Ah, see kõik oli kord, see juhtus siis, kui pidi ennast varjama nagu metsloom. Nüüd on see möödas ... ja möödas peaks olema ka kõik mun sellega seostuv. Jah, mis sellest enam mäletada või heietada ... Ainult, et ... Pedajakõnnu jäi siis terveks ja ahkeks külaks, aga Soesaadu tegid nad peagu maatasa. Neid külasid tahaks näha nüüd jälle, ja tahaks istuda õhtuehal sõbra haual põletatud Soesaadu küla põldude serval. Tahaks näha, kas Soesaadul on tõusnud juba uus elu varemetest ja tuhast, tahaks näha lainetavat, kevadkannist maastikku ümber Pedajakõnnu, paljunähtut ja kodust, läbitikitut noorusmälestuste ristlevaist radadest.

Metsateelt läheneva vankri aukudes häplev login katkestas Arved Nõmme mõtted. Ta tõusis, viskas lühikeseks põlenud sigaretiotsa endast eemale ja jäi vaatama suunas, kust lähenes hästitoidetud kõrb, juhitud ajutukesena vankril istuvast tüdrukust. Ja-ja, pidi noor leitnant taas endamisi mõõnma, ilusaid hobuseid oskavad ikka veel kasvatada need metsatalud ja -külad, hoolimata sõjaajast ja selle raskusist. Teab, kuidas on ema ja vennaga Ärknamäel?

Mõtete tulles ja keereldes nüüd korraga kodu ümber, millist polnud näinud enam kahel aastal, unustas Arved Nõmm hetkeks läheneja sootuks. Ta tõstis alles siis, kui tulija oli jõudnud juba peagu tema kohale, uuesti pea ja võpatas kergelt, tundes ühtlasi selgesti, kuidas kuumlev, nägu külgedelt suruv puna lõi järsku paletesse.

Pidi see olema just tema — Helma Vasarmaa, toosama, kellest oli mõtelnud nii sageli kuulirahes ja punkriröskuses, kellele kahel jõululaupäeval oli süüdanud ainukese küünla väikesel kuuseoksakesel, kellelt oli oodanud asjatult kirja, mõnd ainukest ridagi noil raskeil võitlusknudell Jah, et see pidi olema just nimelt tema...

Ja korraga seisis nüüd Arved Nõmm nagu pooliti halvatu. Ta ei mõtelnud enam midagi, ei liikunud paigast ega liigutanud ka kätt. Ta seisis ainult, tumm pilk vankrilistujal, kes peatas tema kohale jõudes järsku hobuse.

„Arved!?"

See oli imestussegane, kahtlev, pisut kuiv-kahisev hüüatus, peagu sosistav.

Möödus veel hetk, enne kui Arved Nõmm toibus.

„Jah, Helma, see olen mina!" vastas ta pisut ebakindlalt.

Tüdruk vaikis, langetanud järsku pilgu.

„Sa... tulid pühadeks puhkusele?" küsis ta viimaks.

Arved noogutas tummalt, tundes samas eneses taas kindlust kasvavat.

„Tulin puhkusele," vastas ta vankrile sammu lähenedes. „Sa... ei taha anda mulle kätt?"

Tüdruku käsi oli ebakindel, ta ei tõstnud ikka veel pilku ega vaadanud kaaslasele otsa

„Ma... ootasin venda pühadeks koju, tulin talle jaama vastu", alustas ta teisalt. „Kirjutas, et tuleb pühadeks, aga... rong on vist ammugi möödunud, kuna sinagi..."

„Jah, rong on möödunud, Helma. Tulin minagi samalt rongilt. Su venda, Helma, ei tulnud. Ta ei... tule seekord..."

„Ei tule?" vaatas tüdruk talle järsku otse silmisse. Ta pilk oli kuidagi kahtlev ja hirmusegane. „Sa... tead seda siis?"

Arved noogutas jälle.

„Olin temaga viimati ühes väeosas," vastas ta vaikselt.

„Ja ... ütle, palun — ta ei ole ometi ... langenud?" haaras nüüd Helma ta käe. „Ütle siis, ära piina mind kauem!"

Arved Nõmm vaikis, raputades ainult pead. Sama järsult, nagu oli haaranud, vabastas tüdruk ta käe nüüd uuesti.

Ta ilme oli tõsinenud, pilk endisest kurvem, kuid kindel.

„Siis ... pole mul enam asja raudteejaama, ma võin pöörata ümber ..."

Arved Nõmm taandus vankri juurest mõned sammud ja vaatas, kuidas Helma Vasarmaa pööras rahutu kõrvi uuesti koduteele. Päike oli nüüd peagu kadunud, ainult metsa kõrge ladvastik kollendas ja kumas veel. Veelgi enam olid kased löönud ümberringi lõhnama ja üha selgemini hakkasid süveneva õhtu hämaruskäärid lõikama värvimuutva taeva taustale puude teravnevaid siluette.

„Meil on ühine tee, võiksid tulla vankrile," ütles Helma hetkelise vaikushetke möödunult.

Arved Nõmm silmitses teda silmapilgu. See oli ikka samasugune hästiarenenud, pisut täidlane tüdruk, tumedapäine ja varjutudpilguline, nagu see oli püsinud ta mälestusis läbi aastate.

Arved tundis vaiulevat pakitaust löövat taas südamesse, ent samas tõstis ta kohvri otsustavalt maast ning heitis selle peagu hoolimatu liigutusega vankrile.

„Ma ise käin niisama, vankri kõrval."

Helma ei vastanud, miski ta näos ei reetnud ta sisemust. Ta jäi vaikivaks ning sõnatult sammus Arved vankri kõrval. Tee pöördus nüüd metsa ning korraga haaras neid igast küljest järsult tihenenud hämarus, vaikne ja pehme, lõhnaküllane ja pakatustiine.

Hulk pikki minuteid oli juba möödunud vaikimises, ainult vankri tasa logisedes, kuni Arved lõpuks, toetades käe vankriservale, ütles rohkem enesele kui kaaslasele:

„Siin, neissamades metsades, olid siis rasked päevad, ohu- ja hirmuküllased, aga ka ... ilusad ..."

Helma keitis talle hetkelise pilgu. Ta laud tõusid pisut ning ta tõmbas korraks kätt ohjadest vabastades üle eest kõrgele kammitud tume-tiheda juustepuhma, nagu tahaks ta tõrjuda sealt midagi rasket.

„Sinul püsivad nad ikka veel meeles?" küsis ta siis väga vaikselt ja vaatas otse oma ette.

Arved silmitses teda hetke ja istus siis järsku otsustades vankrile, tüdruku kõrvale.

„Jah, minul püsivad nad meeles, aga... sinul? Sinul, Helma?"

Ning Arved Nõmm asetas käe järsult ja otsustavalt tütarlapse käele.

„Sa oled muutunud, Helma, või ... unustanud ..."

Tüdruk raputas pead.

„Kui sa läksid teekord, Arved, läksid, ja jätsid mind mu isa värske haua äärde ..."

„Ma läksin ju... sinu pärast, läksin rohkem sinu kui kodu pärast," katkestas teda noor leitnant. „Ja rasketel öödel punkreis, kas sa suudad seda kujutleda, Helma, kui vaenlase vihane tuli peksab läbi öö ja piitsutava pimeduse positsioone, kus unetud mehed konutavad vaikides, mõtted kaugel, ainult ajuti ütlevad sõna või teise, silmitsevad ajuti kellegi pilti, võttes selle õrna aardena rinnataskust, või heidavad võibolla veel viimase pilgu kellegi kirjale ..."

Lõpp 4. leheküljel.

UUDISEID KODUMAAKONNAST

Heinamaid eeskätt loomapidajaile

Paide raehärrad arutasid põhimõttelist heinamaade rentimise küsimust

Viimasel Paide linna raehärrade nõupidamisel tuli muuhulgas arutusele ka Paide linna administratiivpiires asuvate linna heinamaade rentimisküsimus. Teatavasti kasutasid rida Paides elutsevaid loomapidajaid vastavate rendilepingute alusel juba aastaid linnale kuuluvaid heinamaid, kusjuures saadavat heina kasutati peamiselt loomasöödaks. Kuna aga muutunud olukorra tõttu loomapidamine viimaseil aastail Paides tunduvalt on vähenenud, müüvad mitmed senised heinamaakasutajad saadava heina. Sarnane nähe pole aga kuidagi loomulik, seda enam, et mitmed loomapidajad heina mitteküllaldase saamise tõttu tihtipeale raskusisse satuvad. Lähtudes sõjamajanduslikust seisukohast ning otseseist elulistest vajadusist, asuti seisukohale, et kuni käesoleva sõja kestuseni on õiglane ning otstarbekohane võimaldada heinamaade kasutamist eeskätt vaid neile kodanikele, kes tegelevad loomapidamisega. Arvestades nimetatud asjaoluga on tõenäolik, et käesoleval suvel mõnel mitteloomapidajal heinamaakasutajal üldsuse huvides leobuda tuleb senisest heinamaakasutamisest. Mõistagi toimub see vaid ajutiselt ja nagu eespool juba mainitud, kuni käesoleva sõja lõpuni, kuna hiljem on võimaldatud endistel kasutajatel taas asuda kasutama neile kuulunud heinamaatükke. Viimati nimetatud asjaolu on ka täiel määral õigustatud, kuna mitmed heinamaarentnikud on aastate kestel kasutatavaile heinamaatükkidele püstitanud küünid ning piiranud maatükid aedadega.

Väätsa piimaühingu tegevusest

Neil päevil toimus piimaühingu korraline aasta-peakoosolek

Neil päevil pidas Väätsa Piimaühistu Väätsa 6. kl. algkooli ruumes oma korralise aasta-peakoosoleku. Toimunud peakoosoleku päevakorras oli 1943. a. aruande kinnitamine, 1944. a. eelarve vastuvõtmine, valimised põhikirja järgi ning läbirääkimised.

Koosoleku avas ühistu juhatuse esimees A. Reinok, kes peale lühikest sissejuhatavat sõnavõttu pani ette valida koosoleku juhataja ja protokollija. Vastavalt ühistu juhatuse esimehe ettepanekule valiti koosoleku juhatajaks J. Malmre ja protokollijaks E. Rava.

Juhatuse poolt peakoosolekule kinnitamiseks esitatud ühistu 1943. a. aruanne võeti koosolijate poolt ühel häälel vastu. Nagu esitatud aruandest selgus, oli aruandeaasta jooksul kokkutoodud piimakogus, võrreldes eelmise aastaga, kahanenud ligi 30% võrra. Aasta jooksul toodi piima kokku kogusummas 1.040.000 kg. Valdavam osa kokkutoodud piimast töötleti ümber võiks, millisest saadeti PK „Võiekspordile" ca 25%, piimatoojaile ja kohapealsele müügile ca 25% ning Paide linna elanikkonna varustamiseks 50 protsenti. Kokkutoodud piimast müüdi Paide linnas elunevaile tsiviilelanikele ja sõjaväele ligi 30 protsenti.

Mis puutub üldiselt tööstuskuludesse, siis tuldi selles osas toime väikese ülejäägiga, mis otsustati tagavarakapitali arvele kanda.

1944. a. eelarve osas oli juhatuse poolt esitatud kulusi ca rmk. 40.000,00 suuruses summas, kuna tulude osas on loota laekumisi ca rmk. 41.000,00 suuruses. Kulude osas moodustavad suuremad väljaminekud kulutused administratsiooni ja küttealal, millised ulatuvad ligikaudu 23.000 riigimargale. Lisaks sellele hõlmab suurema väljamineku kulutused amortisatsiooniks, milleks on eelarves ettenähtud rmk. 5000. Kuigi ühistu möödunud aasta eelarve võimaldas teha ka kulutusi söidu- ja päevarahade arvel, polnud seda tehtud. Kujuka näitena annab ühistu möödunud aasta tegevusest kõige objektiivsema pildi asjaolu, et vaatamata praegusele erakordsele sõjaajale on ühistu juhatus suutnud juhtida ühistu tegevust sarnaselt, et aasta aruanne võis näidata ülejääki.

Peakoosolek kiitis heaks juhatuse tegevuse, valides ühtlasi ühel häälel tagasi ühistu juhatusest liisu läbi väljalangenud liikmed.

Peakoosolek otsustas toetada ka Väätsa Elektriühistut, määrates selleks eelarve korras vastava toetuse.

Arvestades ühistu senist aktiivset ja tõhusat tööd, avaldas peakoosolek kõigile ühistu liikmeile, eesotsas ühistu esimehele A. Reinok'ile, kassapidajale R. Vellama'le j. t. tehtud töö eest täit tunnustust ning tänu.

Järvamaalased külastasid rindemehi pühadekohaste kingituspakikestega

Seekord viidi pakke ja pühadetervitusi kolme eri kohta, kus võitleb järvalasi

Mõni aeg tagasi Paides Eesti Leegioni sõprade seltsi Järvamaa osakonna juures ellukutsutud toimkond „Rinne ja tagala" on vaatamata oma lühikesele tegevusajale arendanud kõigiti viigast ning tõhusat tööd. Järjekordse suurüritusena viidi möödunud nädala kestel lõpule ulatuslikum rindepakikeste valmistamine Järvamaa rindevõitlejaile, millised lähetati teele möödunud laupäeval. Kogusummas valmistati tublide ja virkade Järvamaa perenaiste ja peretütarde poolt ca 2000 nimelist ning nimetut pakki, millised kodumaakonna vapraile võitlejaile toimetati kätte kolme tälskiilutud veoautoga.

Pakkide valmistamist kohtadel organiseerisid kõikjal valdade „Rinne ja tagala" toimkonnad, kusjuures eriti energiliselt võtsid üritusest osa Vajangu, Võhmuta, Kareda, Väinjarve, Paide, Särevere ja Väätsa ning osaliselt ka Käru valdade perenaised-peretütred. Nii nimelised kui ka nimetud pakid koguti kokku vallakeskusisse, kust need peale saajate asukohtade järgi toimunud sorteerimist toimetati Paide. Peale veelkordset jaotamist vastavalt külastatavatele väeosadele väljuti laupäeva ennelõunal Paidest kolmes suunas kolme delegatsiooniga. Neist üks delegatsioon koosseisus toimkond „Rinne ja tagala" juhatusliige hr. K. Pedak ning valla-toimkondade esindajad Vajangult prl. Puusepp, Võhmutalt prl. Lipp, Karedalt prl. Rähn ja Koigist prl. Mölder — siirdus Narva rindele, kuna teine delegatsioon koosseisus toimkond „Rinne ja tagal" juhatusliige prl. M. Mägi, vallatoimkondade esindajad Türilt ja Särevereist prl. Ainjärv, pr. Laretei ja pr. Estenthal ning Väinjärvest prl. H. Aur, Paidest prl. Säkk ning ELSS Järvamaa osakonna esindaja hr. H. Leeman — siirdus Peipsi järve juures viibivate ühe piirikaitse rügemendi 1. ja 2. pataljoni koosseisus võitlevate rindemeeste juurde. Kolmas delegatsioon, mille koosseisu kuulusid hr. Treial Järvamaa omakaitsest, toimkond „Rinne ja tagala" juhatusliige pr. Sillamaa, prl. E. Mägi ja Ambla valla toimkonna esindajana prl. M. Mets, külastas Pihkva järve juures asuva ühe piirikaitse rügemendi 2. pataljoni 7. kompanii koosseisus võitlevaid kodumaakonna mehi.

Seekordne külakest oli mõeldud väikeseks, kuid seda südamlikumaks tervituseks saabuvate suvistepühade puhul neile meie tublidele kodumaakaitsjatele, kes haaranud relvad, et kaitsta meie kodumaad, rahvast ja meie kodusid idas märatseva bolshevismi eest. Kuigi momendil on seotud meie perenaiste-tütarde käed kibekiirete põllutöödega ning muudeks ülesanneteks vaid õige vähesel määral aega jääb, pole Järva perenaine-peretütar hetkekski unustanud neid, kes tagavad neile võimaluse rahulikuks tööks. Vaatamata rohkele töökoormisele leitakse siiski mõni vaba hetk, et valmistada mõnd sõjamehele vajalikku esset või küpsetadakeeta üht-teist suupärast.

Äsja rindevõitlejaile läkitatud pakid sisaldasid peale maitsvate suupistete rohkesti sõdureile hädavajalikke esemeid, nagu arvukalt sanitarmaterjali, sidemeid, välikanderaame, voodilinu, padjapüüre, kätterätte, seepi, jalarätte jne. Eriti tänulikud olid aga rindemehed relvapuhastamislappide ning jalarättide eest, millistest kohapeal puudus. Lisaks nimelistele ja nimetuile pakikestele läkitati seekord teele ka ca 4000 kanamuna.

Mis puutub üldiselt toimunud rindevõitlejate külastamisse, siis väärib siin erilist aliakriipsutamist asjaolu, et nii mitmeski külastatud väeosa asupaigas anti külastatavaile pakid üle otse punkreis. Nii oldi eriti üllatunud ja vaimustatud delegatsiooni külaskäigust Narva rindel, kus delegatsiooni liikmed külakosti andsid üle otse punkreis, vaevalt paar kilomeetrit Narva jõest. Muide oli see ka esimene tagalast saabunud delegatsioon meeste rindelviibimise kestel. Samas tõstsid meeste meeleolu märksa ka rindepakikestega koos saabunud villased esemed — soojad vestid, sokid jne, millised valmistanud Vajangu valla virgad perenaised.

Delegatsioonid, saabunud tagasi Paide, tõid kaasa parimad muljed. Kõikjal külastatud väeosades oldi kodumaakonna üllatava meeletuletuse eest ülimalt rõõmsad ning siiralt tänulikud, kusjuures vaimustus oli seda suurem, et tagala esindajate külaskäik toimus uskumatult kiiresti. Kõik see aga tiivustab neid uue hoo ja energiaga jätkama võitlust. Lahkudes külastatavaist, paluti kõiki delegatsiooni liikmeid edasi anda kogu Järvamaa rahvale rindevõitlejate siiraim ja suurim tänu ning südamlikumad tervitused.

Toimkond „Rinne ja tagala" juhatuse poolt palutakse meid edasi anda kõigile neile tublidele perenaistele-peretütardele, kes seekordse ürituse läbiviimisel ei keelanud oma lahket kaasabi, palju tänu lootusega, et nad sama energia ja hoolega ka järgmistesse „Rinne ja tagala" üritustesse suhtuvad.

TÜRI UUDISEID

Türile ajakohasem kino. Kinokülastajate nõudeid rahuldada püüdes on Türi kinol võimaldunud ajaraskustele vaatamata kino tehnilist sisseseadet täiendada. Nii sai kino neil päevil senise vananenud projektsioonilambi asemele võimsama valgusjõuga kaarlambi, millega on saavutatud pildi projitseerimisel ekraanile suurem ilmekus ja selgus. Alates möödunud pühapäevast töötab kino ka uue helivõimendajaga ja valjuhääldajaga, mis mõlemad on moodsad ja tõstavad tunduvalt helikõlavust ja tugevust.

Esimese pildina linastati uue kaarlambiga värviline film „Kuldne linn", mida külastas 2125 inimest, mis on rekordarvuks ühe filmi külastamisel Türil. Lähemal ajal linastub Türi kinos ka teine läbilöönud film „Münchhausen" Hans Albersi, Ilse Verneri ja Brigitte Horney kaastegevusel.

Silmas pidades, et kino on Türil tähtsamaks kultuurilise meelelahutuse kohaks, mis teenib ka saksa ja eesti sõdurite puhketundide veetmist, on tulendused kino alal seda hinnatavamad.

Küttepuid linna metsast. Linnaasutuste ja koolide varustamiseks küttepuudega eelolevaks talveks on linnavalitsus lasknud oma metsast valmistada 500 rm puid, mis on lisaks riigilt leedetavale küttematerjalile. Töö linna metsas on sooritatud raiekohuslastele pealepandud normidena. Majandusühingu pagaritööstusele vajaliku küttematerjali varumiseks normileiva küpsetamiseks tuleb Türi metskonnas ülestöötamisele veel 400 rm puid.

Esimesel pühal leerilaste õnnistamine. Esimesel suvistepühal toimub Türi kirikus kevadleerist osavõtnud leerilaste õnnistamine. Leeriõpetusest osavõtnutena õnnistatakse seekord üle 80 noore, neist enamuses tütarlapsed.

Rindemeestele viidi pakke. ERÜ Türi komitee vahendusel toimus Türil formeeritud väeüksuses teenivatele rindevõitlejaile nimeliste pühadepakkide saatmine üksuse asukohta rindele. Pakid viidi kohale otse Türilt autoga.

Rindevõitlejate perekondadele tekstiili. Rindevõitlejate perekonnaliikmetele tekstiilkauba andmiseks on Türil vabaks antud 4779 punkti, mis tuleb väljajagamisele neile rindevõitlejate perekonnaliikmeile, kes juba varem on esitanud hooldusohvitseri kaudu vastava nõudluse.

Seemekartuli kasvatajad saavad universaalrühvleid ja võrkäkkeid

Nagu eelmisel aastal on käesolevalgi kevadel kindralkomissari poolt ette nähtud parimaile kartulikasvatajaile, kel eelmisel aastal seemnepõllud olid tunnustatud, universaalrühvleid ja võrkäkkeid. Esialgu määrati neid 115 seemekartulikasvatajale; kellest 52 on Virumaal ja ülejäänud peamiselt Harju- Viljandi-, Tartu- ja Pärnumaal. Universaalrühvleid ei ole esialgu veel kohale jõndnud, võrkäkked aga on juba ETK poolt põllumeeste nimele kohalikesse majandusühinguisse väljasaatmisel.

Algab villaste kaltsude kogumise aktsioon

Ida-ala riigikomissari korralduse põhjal toimub Eestis 1. juunist kuni 31. juulini 1944. a. aktsiooni korras villaste kaltsude ulatuslik korjamine tsiviilisikutelt.

Aktsioon toimub vabatahtlikkuse alusel ning villaste kaltsude annetajad saavad pääle rahalise tasu preemiapunkte, mille eest neil on võimalik osta tekstiilkaupu.

Äraantud villaste kaltsude eest saavad annetajad preemiateks tekstiilpunkte järgmise suhte alusel: 1 kg pestud silmkoe kaltsude eest 6 punkti, 1 kg uute või vanade pestud villaste riidekaltsude eest 3 punkti.

Rahalise tasu maksmine villaste kaltsude annetajaile toimub järgmise sukte alusel: 1 kg pestud silmkoekaltsude eest RM. —.25, 1 kg pestud villaste riidekaltsude eest RM.—.05.

Preemiaks saadud tekstiilpunktide eest on igal ajal võimalik osta riietesemeid. Näitena võiks mainida, et 6 tekstiilpunkti eest on võimalik osta 1 m kunstsiidi või 1½ paari sukki.

Kaltsude vastuvõtu läbiviimist, samuti ka nende eest tasu maksmist ning preemiate väljaandmist teostab Eestis Kaubanduslik Keskühisus „Estonia" sellekohaste vastuvõtu-punktide kaudu.

Aktsiooni eesmärgiks on ainult villaste kaltsude kogumine, kuna puuvillaste kaltsude kogumine toimub jooksvalt firma „Utiil" kaudu.

Päärõhk on kogumisel pandud 100 protsendiliselt villaste kaltsude saamisele mille tõttu riietusesemete kogumispunkti viimisel tuleb vooder ning muud mittevillased vaheriided ära võtta.

Aktsiooni läbiviimisel piirdutakse vastuvõtupunktide avamisega, kuna majast majasse korjamisi ei teostata.

Preemiaid antakse aktsiooni läbiviimisel ainult üksikisikuile, kuna käitised nende poolt antavate villaste kaltsude eest preemiapunkte ei saa.

Kolme teatri külalisetendused Paides

Lähemal ajal külastab Paidet kolm välisteatrit, andes siin rida etendusi. Külalisteatreist saabub esimesena Paide Tallinna „Väiketeater", esitades 4. 5. ja 6. juunil rahvamajas A.Kitzbergi menuka rahvatüki „Rätsep Õhk ja tema õnneloos" Kaarel Söödori ümbertöötuses Eduard Oja muusikaga. Teise välisteatrina külastab Paidet Pärnu „Endla", esitades 8. ja 9. juunil laulumängu „Sõduriarmastus". Peale eelnimetatud kahe välisteatri kavatseb Paide teatrihuvilisi oma külakostiga rõõmustada ka „Estonia" teater, milleks on valitud L.Koidula näidend „Säärane mulk ehk sada vakka tangusoola". Viimati nimetatud näidendis on kaastegevad Albina Kausi, Ellen Tauden, Aleksander Randviir, Rein Andre, Voldemar Leetjärv, Enno Eesmaa ja Ants Jõgi. Millal „Estonia" Paidet külastab, pole veel täpselt selgunud, kuid tõenäoliselt toimub see juuniku keskpaigu.

Heinamaade ja põldude rent tasuda 31. maiks

Paide linnavalitsuse sellekohase teadaande kohaselt tuleb kõigil Paides elutsevail heinamaa ja põllumaatükkide omajail hiljemalt 31. maiks s. a. linnavalitsuse kassase tasuda heinamaa ja põllumaatükkide rendimaks. Maksu tasumisel tuleb heinamaa ja põllumaatükkide kasutajail esitada eelmise aasta rendimaksu kviitung.

Kevad eesti luules

Kuidas näevad meie luuletajad kevade puhkemist

Kevadet ja luulet on mitmeti samastatud. Tõepoolest ongi ilmne side looduse suure õitselepuhkemise ja lauliku loomingulise ekstaasi vahel: mõlemad taotlevad ilu kaudu kaugemaid sihte, teenides loovalt elu ja uuestisündi. Kuid see sugulus avaldub veel teisitigi. Kõigele, mis luuletaja hinges liigub lootusrikast ja koidukumalist, optimistlikku ning tulevikutahtelist, laenab ta meelsasti looduselt kevadisi ehteid: lilli, lindude hõiskeid, lehtivate puude kordumatult õrna rohelust, esimeses vabaduserõõmus voolavate vete tuhinat, kuldset seemet ootavate põldude sametpehmet kohevust ja palju muudki. Luulesse kätketud elamused otsivad endale võrdpilte kodumaa loodusest, millega luule ise muutub viimase võltsimatuks peegliks. Teisalt aga kajastuvad luules ka need ühiskondlikud kevadepuhangud, mis valmistavad rahvust ette kultuurikülvi ja vaimse lõikuse aegadele.

Igatahes tundub lausa sümboolsena, et kui eestlased a. 1816—1819 astusid üle ilmliku priiuse künnise, siis samal ajal üks maarahva soost ja enda päritolu mittesalgav luuletaja seadis kohe oma lüüra kevadiselt helisema. Kristjan Jaak Petersoni „Rõõmulauluga", mille ta lõi 125 aastat tagasi üliõpilasena Tartus, voolasid meie rahva hinges pesitsevad kevadised elevused esmakordselt kunstluule võrmi, mispärast sellest klassikalistele eeskujudele toetuvast luuletusest olgu siin esitatud vastav katke:

„Kaunil kevadeajal
lilled on õitsemas
haljas, pimedas metsas,
oja kaldal, kalliste
põlluheinte vahel.
Ehk küll sügise tuleb
valge põhja sülesta,
lilled närtsitab ära:
siiski Jumala võimus
inimestele rõõmuks
kutsub kevadel lilled
tagasi heinamaale."

See oma sundimatus lihtsuses siiski küllalt sugestiivne pilt jäi ühtlasi kauaks ajaks meie kevadlüüriks kõrgtipuks, milleni ei küündinud meie eelärkamisaegsed koolmeistritest ja köstritest külalisluuletajad. Liiga vara oli laulnud Petersen, nägemata ise seda tõelist rahvuskevadet, mis saabus alles sajandi keskpaigu ja tõi kaasa uued kevadelaulikudki.

Lydia Koidulale kuulub au, et ta meie isamaaluule rajamise kõrval suutis tabada eesti kevade omapära intiimsemalt kui üksi teine enne teda, andudes sellele kogu oma ilujanulise hingega. „Tule, oh kevade, tule ja teo mind!" kui looduslapselikult individuaalne tundetoon oli see keset konventsionaalselt moraliseerivat rahvavalgustamiskirjandust! Edasi „Mis mulle jutustad, koidiku tuul?", „Üürike", „Laul ja kevade" — kõigisse neisse on rohkelt kätketud meie kiirelt mööduva kevade hetkelist hurma, mis peamiselt paelubki oma tõtliku kaduvusega. Kuid võib-olla on Koidula oma kujukaima kevadpildi andnud siiski luuletuses „Noor kevad", mille tekkeloeliseks taustaks on nii kerge kujutleda väsinud Kisjaneitsi serdiini alla surutud igatsust, ära „Eesti Postimehe" toimetuselaua tagant, eemale ajuti viirastuva enneaegse kustumise kartusest:

„Noor pehme õhk mull' kõrvu kostis:
„Oh tule, laps, kuis seista sündis
Sul nukral meelel luku all!
Noor kevade on jälle tulnud,
Hulk õisi sulle kaasa toonud,
Tall' läki vastu õhinal!"
Ja kuhu nüüd end pean peitma?
Noor kevade mull' õievihma
Täis kätel pähe kallanud.
Et veel nii palju õnne näeksin,
Nii palju õisi näha saaksin,
Ei eile seda uskunud."

Ratsionalistlik ja skeptiline Kreutzwald aga toob oma „Kasulise kalendri" kuusalmikuis meie tärkavale kevadluulele hoopis realistliku ja karmipalgelise lisandi, seda pealegi meie esimese üldlaulupeo aastal 1869. Ei võinud nähtavasti siis äsja raharendile siirdunud talupoja kevadmeeleolud olla kuigi roosilised, kui Lauluisa peab vajalikuks teda hoiatada lausa näljaohu eest:

„Kevadine kehvus kurnab
Lojuseid ja inimest,
Tõbi raskemalt seal surmab,
Kus ei leivapalukest."

Kreutzwaldi tõlkeluuleski leidub kevadmotiive kasinalt.

Ärkamisaja rahvalikult spontaansemaid laulikuid, Mihkel Veske, ühendab luuletuses „Isa sõnad" kevade ja kodumaa saatuse:

„Võivad ohjad jõge hoida,
Kui ta kehab kevadel?
Kes võib priiust paelu panna,
Kui ta paisub paistusel?

Kes võib meie metsal' hüüda,
Kui on käes kevade:
Kaasik, ära aja kasu,
Lepik, ära lehitse!

Kes võib tõusjal' päeval hüüda:
Veere jälle tagasi!
Teda pilv küll varjab vahel,
Aga päev on ometi."

Järelärkamisaega siirdudes leiame sealt Jakob Tamme õie- ja värvikõllase kevadluuletuse „Kilin-kõlin", mida peeti oma aja kauneimaks looduslauluks:

„Täis õiehõilgust aas on nüüd
Ja igal pool on hõiskehüüd:
Ilm virvendab ja voogab;
Ma vaatan, kuulan aasa peal —
Kõik õhk on nagu ainus hääl:
Ta heliseb ja hõogab.

Hääl hinge põhjast üles keeb,
Vaim ilukoorma vaimuks teeb;
Laul välja saata vaja...
Ja häältega, mis aasa peal,
Nüüd sulab kokku minu hääl:
Üks kilin, kõlin, kaja."

Anna Haava seob Koidula kombel kevadega ohtrasti südametundeid:

„See oli ilusal õiekuul,
kun paistis ja tasasti lehvis tuul,
kõik aknad ja tänavad valgust'ud
(suur põha oli) ja ehitud.

Ja rahvahulk lainetas tänaval,
vaik vesi see virvendas Emajõe all.
Ja meie kõnd'sime käsikäes —
ta oma kodust mull' kõneles.

See oli ilusal õiekuul —
ei armust veel rääkind meil süda, ei huul:
kui lapsed me kõndsime käsikäes,
ei aimandki kumbki, mis ootab ees."

Üldiselt taltus tollal meie kevadlüürikagi enam biedemeierlikult kombekohaste tunnete avalduseks, millel puudus eesti kevade äkki vallanduv hoogsus. Sellise pehmelt nukrutseva, õnnevarjutusliku luulevideviku mida osaliselt põhjustasid ka üldrahvuslikud pettumused venestuse surveajastul, hajutasid sajandite vahetusele järgnevad värskemad tuuled. „Meie luulesse tungis võimas ideeline paatos, mis mõjus värskendavalt ja virgutavalt nii noortesse kui laiematesse rahvahulkadesse." (K. Mihkla) „Esirinnas sammus siin noor-eestlane Gustav Suits oma patriootliku aatelüürikaga. See on hoopis jõulisem toon, mis kostub tema „Kevadelaulust":

„Tõest' on, nagu laiemalt merelt nüüd [tuul
käiks noorte ja vanade üle.
On, nagu hulk urbi ju pakataks puul
ja avaks end suvede süle.
See on nagu liginev kevade kõue,
mis põksuma lõõb iga palava põue.
Kel kõrvad on kuulda, see kuulgu!

Uus kevade laulikud nued ka ju
toond hõiskama kevade ilu.
Nad laulavad sellest, kuis lehte lööb [puu,
saab soojuseks talvine vilu.
Nad tõstavad kõrgele nooruse lippu,
nad näitavad pilviste mägede tippu —
kas nüüd või ei iialgi, noored!"

Nooruse tormilisest elamusteihast kõneleb ta pisiluuletus „Kevadel":

„Suudle mind, suudle mind,
kevad tuul,
enne kui sureb rind,
tarretab huul.
Suudle mind, suudle mind!"

Samast nooruslikult kirkast elutundest hõõgub ka Suitsu rühmakaaslase Villem Ridala „Kevadtunne":

„Midagi helendab, helgib ja tuikab
kaugete kinkude takka;
midagi kutsub ja hüüab ja huikab.
Taevas sätendab, särab ja selgub
õilmetes aasade kohal;
õitseval lõhnaval luhal
tundmatut puhmastes huljub ja pelgub"

Meie uusromantismi eelkäijal Ernst Ennol, kes alati seisis väljaspool kirjanduslikke rühmi, paisub armastus kevadal otse kosmiliseks tundeks, millele kaasa elab kogu ümbritsev loodus:

„Nüüd hõiskab jälle künnilind:
Ma armastan sind, ma armastan sind!
Ja kostab kuusik, kostab nurm
Ning valge öö sügav kastene hurm:
Sind, ikka ainult sind!"

Peatugem selles põgusas luuleläbilõikes veel kahel eri ajajärkude naisluuletajal. „Siuru" meelijoobnustava tunnetepillerkaare keerises laulab Marie Under dionüüsliikku hümni kevadisele kõikevaldavale pakatamisele:

„Ju toomehelbed jätavad jumalaga
ja sirelite õitseaeg on käes:
kõik pungad pakatavad täies väes,
kõik põõsad sinetavad maja taga.

Ja ööseti nüüd ei ma enam maga:
mu süda õhetab kui hõõguv ääs —
ah, sirelite õitseaeg on käes!
Kuis võiks ükskõikne olla ma ja vaga!"

Kuid elutunnegi alistub võrdlemisi kiiresti aegade muutlikkusele. Ja kaks aastakümmet hiljem juhtis noorema luuletajategeneratsiooni andekas esindaja Kersti Merilaas oma esikkogu „Maantee tuled" avalaulus juba objektiivsemalt tähelepanu kodumaa kevade põhjamaisele koloriidile:

„On põldudel külvajad hoolega tööl,"
muld tulvil on sigitustungi.
Ju metsad on haljad, kuid igal ööl
veel pakatab uusi pungi.

Ja taevas on kõrge, ja taevas on lai,
ja mägedel virvendab valgus,
ja väljadel õitseb ja hõiskab mai —
suur Põhjamaa suve algus."

See on pikk arengutee, mille eesti luule on ära käinud Kristjan Jaak Petersonist Kersti Merilaasini. Ikka on selle jookul meie tundejõulisemate lüürikute süda vastu hõisanud meie kevadele, mis helistab nüüd paljudel värsiveergudel oma rõõmsat viisi. Eesti üürike, kuid siiski nii rohkelt eluandev kevad on leidnud põlist jäädvustamist eesti luules, põhimõttel: vita brevis, ars longa.

Rex

Kr. Raud Kalevipoja illustreerijana

Ei ole ühtki teist kunstnikku, kes oleks süvenenud nii meie muinasmaailma ja kasvanud sellega ühte kui Kristjan Raud

Vaatled inimest, ei aimagi, millised aarded temas peituvad. Ühes inimesega kaob omaette maailm — jäädavalt, taas kordumata ..." Sõnastades Kr. Raua mõttefragmenti, mida tema avaldas hulk aastaid tagasi, võime sellist inimese vaimset väärtust tähistavat mõtteavaldist täiel määral siduda kunstniku enda isikuga. Kr. R. on enesega kaasa viinud väljapaistva osa omapäraselt tunnetatud *maailmast. On tekkinud tühik meie rahvapärases loomingus,* kus ei leidu teist tema taolist võlurit, kes meie põhjamaisest loodusest ning inimesest esile manaks ürgset omapära.

Tuleb märkida tõika, et Virumaa on andnud meile parima rahvaluule vormija ja kehastaja Kreutzwaldi isikus, ühtlasi jõulisema ürgse looduse ja inimese kujutaja Kr. R. näol. Loodus on heldelt toimunud Kristjan ja Paul Raua suhtes, kuna nemad on kaksikutena sündinud. Ühtlasi on loodus jaganud nendele parimat, mida üldse inimesele võib anda, nimelt loomingu võimeid. Kuid oma võimete teostamisel avaldub omapärane nähtus, et Paul R. loomingule on omane lüüriline suhtumine loodusesse, milles peegeldub käsitletava hetke kaunidus. Kristjan R. käsitleb sama ainestikku eepilisalt, tõstes vaadeldavast objektist esile vaid püsiva ja muutmatu. Kr. R. käsituses loodus ja inimene ei deformeeru, vaid lihtsustub kõige liigse, detailsuse käsitlemisest loobumise arvel. Kr. Raud läheb veel kaugemale, tema loob looduse üksikmootividest jõulise terviku, milles ilmestub tahe näha loodust vastavait oma meeleolule. Sellisel ainestiku tunnetamisel langevad parandamatult välja tavalised värviefektid ja teised dekoratiivsed võtted, kuna nägemuslikult tajutud kujutises need osutavad liigseteks. Ühtlasi on mõistetav, mispärast Kr. R. oma nägemuslikkude kujutluste tehnilisele teostamiseks piirdub tagasihoidliku must-valgega, milleks kasutab musta kriiti või sütt. Oskusega käsitletud süsi on suuteline joonisele andma nõutavaid varjundeid, mahlakaid sügavtoone ja plastiliselt esile tõstma käsitletava ainestiku. Süsi võib täiel määral asendada õlivärvi, nagu seda näeme Kr. R. loomingus. Tema tajub söe kui joonistamise materjali võlu ja omab oskust selle käsitlemises samuti nagu N. Triik ja teised eelneva põlve kunstnikud.

Sellal, kui Paul R. välismaal kunsti õppis, töötas Kr.R. õpetajana Tartus. Juba sel ajal harrastas Kr. R. joonistamist, kasutades oma ainestikuks rahvaelu nähtusi ja tüüpe. Need said hiljem üldsusele tuttavaks ajakirja „Linda" kaudu. Kuna Kr. R-l pundusid ainelised võimalused välismaal kunstiõpingut jatkata, siirdub tema Peterburi, leotuses seal oma soovi teostada. Peterburis ülalpidamist teenides pedagoogina tutvub Kr. R. prof. Köleriga, kes temasse suhtub tähelepanu ja vastutulikkusega. Prof. Köler abistas aineliselt Kr. R-a sel teel, et esitas tema joonistusi suurvürst Paulile, kellelt R. sai väikese toetusraha. Prof. Köler tutvustas R. angari päritolug kunstnikule M. Zichy'le kes oli tolleaegse vene šukonna maalija. Zichy võimaldas R. töötamise oma ateljees, mida aga viimane oma tagasihoidlikkuse tõttu vähe kasutas. Veel leidus kodumaise päriteluga kunstnik Peterburis, kes osutas vastutulelikkust R-le, see oli E. v. Liparth, tuntud kunstiharrastaja Reinhold v. L. vend Tartu lähedalt, Raadilt. Hiljem hangib tema R-le stipendiumi töö jatkamiseks välismaal. Esialgu töötab R. Peterburi kunstiakadeemias, kuhu temal õnnestus vabakuulajana pääseda 1892. a. Peterburis õppimise ajastul korraldas prof. Repin joonistuste näituse Peterburi Kunstide Edendamise Seltsis, kus kus ka Kr. R. esimest korda avalikkuse ees esines oma töödega. Need olid kolm joonistust, milledest säilinud on vaid üks, nimelt „Matused". Teised kaks joonistust on läinud kaduma nende hulgas „Pime" keda on kujutatud kepiga teed kompavana. Peterburis töötas R. 1895. a. lõpuni ja omandas detsembris akadeemia poolt vabakunstniku nimetuse.

Neil aastail õppetöö vaheaegadel töötas R. looduses. Tema armsamaks töötamise kohaks oli Pakri saar Paldiski läheduses, kuhu teda kutsus skulptor A. Adamson, kes seal samal ajal töötas. Ainestikku joonistamiseks leidus Pakril küllaldasel määral. Nõnda teostus seal reproduktsioonide kaudu üldsusele tuttavaks saanud joonistus „Kartulivõtjad". Seda joonistades liikus R. oma joonistamise pukiga koos kartulivõtjatega põldu mööda edasi. Samuti andsid rohkesti motiive joonistamiseks saare kalurid. Selleilmelist ainestikku käsitleb joonistus „Võrgu puhastaja". Adamsonil olnud Pakril kasutada künka otsas asuv ruumikas kuur, kus ta päeva läbi töötanud ning õhtu saabudes on koos R-ga merelt maabuvaid kalamehi rannal joonistanud. Sellesse ajajärku kuulub veel joonistus „Plekisepa töötuba", mis on teostatud Paldiskis otse plekisepa tööruumis.

Aastaid hiljem, Tartus asudes, on Kr. R. koos venna Pauliga suvevaheajad ikka saartel veetnud. Muhu- ja Hiiumaa meeldivuse põhjuseks olid värvikõllased rahvarõivad, mida tol ajal saarte naised kandsid. Tolleaegsetel elamutel ja rahva toimingutel leidus veel muistset hõngu, meenutavat endisi aegu. Üldse Kr. R. arvamise järele, saartel avaldub eesti ürdsus selgemini kui mandril. Mandril on ainult Pedaspea Rauale materjalirikkaks osutunud, kust tema otseselt on kasutanud sealsete taluehituste ja maastiku motiive. Riguldi, samuti rannikukoht Põhja-Eestis, ei ole R-le midagi tervikult pakkunud. Sellest ajast päritolevad tööd, nagu „Rukki äli" ja „Maantee", on kunstnikul valminud mitmest üksikmotiivist liidetuna.

Kr. R-l avaneb võimalus 1898. a. välismaale sõita õpingute jatkamiseks, ning ta asub Düsseldorfi. Kuid ta peatub siin vaid lühemat aega ja pöördub tagasi kodumaale, kust siirdub juba Müncheni, kuhu jääb peatuma paariks aastaks.

Tuleb märkida tõika, et Kr. Raud ja Laikmaa olid viimased eesti päriteluga kunstnikud, kelledel kavatsuses oli Düsseldorfis kunsti õppida, kuid kes sellest kavatsusest loobusid. Siitpeale Düsseldorf õppepaigana kaotab meie kunstnikkonnas oma tõmbejõu.

Kr. R-a ei suutnud veenda Düsseldorfi kunstiakadeemia vaimse juhi E. v. Gebhardti teatraalsusesse kalduv realism.

R. siirdus Müncheni, kuhu saabudes soovis töötada H. Thoma juhatusel, kuna selle kunstniku inimese ja looduse käsituses leidub lihtsameelsust, südamlikkust ja kalduvust romantikasse ning isegi sümbolismi. Vastus R-le H. Thomalt Karlsruhest oli ärataütlev, kuna viimane kahtles oma pedagoogilistes võimetes. Selle kunstniku mõju Kr. Raua varasemale loomingule annab end

KRISTJAN RAUD — Assamalla lahing

taoti selgemalt tunda kui teiste saksa meistrite oma, kelle loomingusse R. suhtus hindavalt.

Kr. R. töötas algul Münchenis tuntud Ažbe kunstikoolis, kuhu koondusid Venemaa päritoluga kunstnikud. Ühel ajal R-ga töötas samas koolis Kardovsky (hiljem tuntud kunstnik ja pedagoog Peterburis) ning eesti päritoluga maalikunstnik A. Hirv Peterburist. Akadeemiasse astudes töötas Raud prof. W. v. Dietzi maaliklassis kaks aastat. Samal ajal tutvus ta graafikaga prof. P. Halmi juhatusel. Kodumaale saabudes oleks R. meelsasti jatkanud graafika alal tegevust, kuid temal puudusid abinõud töötamiseks, kõigepealt kulukas trükipress. Tuleb vaid kahetseda, et see tänuväärne kunstiala jäi R-le kodumaal viljelemata. Münchenis püsis R. viimase võimaluseni, s. t. nõnda kaua kui aineline seisukord temal seda võimaldas, kuna siinolemine osutus R. töö kujundamisele ja maitse arengule vajaliseks. Koos venna Pauliga tuli Kr. R-l ainelise puuduse tõttu kodumaale tagasi pöörduda. Tagasisõit, mis toimus üle Viini, teostus kunstnik F. Defréggerilt laenatud rahaga.

Kodumaale saabudes asub Raud 1904. a. püsivalt Tartu elama. Ta töötab siin pedagoogina, omades õpilasi, nagu J. Grünberg, Ed. Taska, E. Mässo, J. Suits jt. Samal ajal arendab Raud hoogsalt vanavara korjamise vajaduse mõtet, mida asuvad teostama peamiselt kooli- ja üliõpilased. Selle ürituse viljana sünnib 1909. a. Eesti Rahva Muuseum. Kui 1913. a. Kr. Raud Tallinna asub, jatkub samaimeline tegevus temal ka oma uues asupaigas. Tallinnas moodustub Eesti Rahva Muuseumi osakond, millest hiljem kujuneb Tallinna Eesti Muuseum, mis omakorda 1920. a. kujuneb Eesti Kunstimuuseumiks.

Iseseisvuse saabudes valitakse tolleaegsete kunstiorganisatsioonide poolt vastavalt Haridusministeeriumi ettepanekule Kr. Raud sama ministeeriumi kunsti ja muinsuasjade korraldajaks (1919). Üle 20 a. on Kr. R. teguitsenud pedagoogina ja muuseumirakendustöö alal, mis pidurdas tema eneseavaldamist loovisikuna. Raud sai mahti alles siis asuda oma töö juure, kui pääses „puhkusele". Nüüdsest peale areneb R-l edukuse tähe all kunstiala viljelemine. Püsivalt esineb Kr. R. oma töödega kunstinäitustel, üha enam vaatlejat kaasa haarates. Kui palju ütlev on meile kunstnikult käsitletud ainestik, mida tema lakkamatult ammutab meie rahvaluule salvest. Need kannavad üldtuttavaid nimetusi, nagu „Kalevite valm", „Kalevipoeg ema otsimas", „Sõjasõnum", „Eesti tark", „Tont lakas", „Sarvikud", „Nõid", „Sorte", „Iru memm", „Lesknaiste kivi", „Kratt", „Õisu järve lend", „Emu järve lend", „Leinav Linda", „Linda röövimine", „Sõda sortsidega", „Soome tuuslari sõdalased", „Sõit maailma otsa", „Muinasväravad", „Noore Kalevi lend Eestisse", „Kalevipoeg kosjas", „Kalevipoeg ja Saarepliga", „Kalevipoeg ja Vanapagan", „Kroonimine", „Soome sepa sajatused", „Linnuse rajamine", „Kalevi kojutulek", „Ohver", „Surma viis", „Palve", „Urn", „Munsika", „Magav Kalevipoeg", „Laulik", „Viruvanne", „Mäng vete veerel", „Kuulataja", „Talu õu", „Rukkilõikus", „Talutuba", „Esko talu õu", „Maantee", „Pühad veed" jt.

Seoses eesti raamatu 400 a. juubeliga ilmus Kalevipoja illustreeritud väljaanne 1935. a. Kõnesolev väljaanne sisaldas Kr. R-lt 21 illustratsiooni Kalevipoja ainestikul, millest osa töid on eelpool toodud nimistus mainitud. Kr. R. arvates osutus suurimaks takistuseks tähendatud illustreerimistöö teostamisel, nimelt Linda ja Kalevipoja kujutamisel, sobiva rahvapärase tüübi puudumine. Nende kahe vajalise tüübi leidmine oleks seodustanud R-l Kalevipoja illustreerimise töö edukust ja kiirust.

Kalevipoja väljaande ilmudes on kunstnik jatkanud sama ainestiku illustreerimist, ja temalt on valminud mitmes variandis „Kalevipoeg laulmas", „Laudade toomine", „Kalevipoja võitlus Vanapaganaga", „Kalevipoeg ja Soome sepp" ja teisi selleainelisi töid. Kalevipoja ainestikust on R-da paelunud kõige enam stseen „Kalevipoeg põrguväravas". Juba 1924. a. peale võib jälgida selle aine käsitlemise arengut. Varaselma kavandi jaoks on R. kasutanud elavat mudelit, hästi arenenud muskulatuuriga noormeest. Figuur on teostatud akadeemiliselt, kusjuures mudeliks ratsule on kasutatud Pheidiase hobuse kujutust Parthenonist. Läbitöötamisel üha laieneb noormehe torso, tardub hobune, kuni R-a viimases käsituses on mõlemad, nii ratsanik kui hobune, muutunud kaljurahnudeks, mis oma massiivsusega sulevad põrguväärava. Tõepoolest, nendest väravatest pole põrgulistel väljapääsu, kuna rusikas käsi suleb nendele ukse. Teine rusikas käsi Kalevipojal on löögivalmis üles tõstetud. Käe hoiak on ähvardav ja selles ilmneb jõuküllus.

Nii mõndagi tehtud tööd kavatses Raud paranda, täiendada, isegi ümber teha. Mõne tööga on selles mõttes tema poolt algust tehtud, kuid R. leotis liialt enesele, arvestamata jättes loomingule kadumaläinud aastakümneid, mis temalt nõudis õppetegevus noorsoo hulgas ja seltskondlik rakendustöö. Loovisikuna olid Kr. R. soovid ohjeldamatud ja saavutatud tulemused mitte igakord kunstnikku ennast rahuldavad. Tegelikult pole meil aga teist kunstnikku, kes selles ulatuses oleks süvenenud eesti muinasmaailma ja sellega nõnda hingeliselt ühte kasvanud kui seda oli meie suurmeister Kristjan Raud.

AL. TASSA.

Helma Vasarmaa

Algus 2. lehek.

„Ja sina ?"

„Mina... minul ei olnud kellegi pilti, ei olnud ainustki kirjarida. Kui teiste südamed helisesid rasketeski võitlustes, kui nad langesidki naeratades, nagu õnnelikud lapsed..."

„Ah, Arvid!" ütles Helma teda järsku katkestades, valuliselt ja paluvalt. „Olen olnud sulle halb, nii halb. Ega see vahepeaine aeg oli olnud kerge mullegi. Kui sageli kõndisin ma õhtuti neid nüüd vaikseid radu, millistel sina kord siin võitlesid ja meid kaitsesid, kui sageli palvetasin õhtuti sinu eest, viisin su sõbra metsamattunud hauale lilli ... sinu nimel..."

„Helma! Ja ometi ei kirjutanud sa mulle ainustki r i d a. Miks? Miks, Helma?"

Arved Nõmm vaatas kaaslasele ainiti otse silmi, pöörates ta näo peagu kerge vägivallaga oma poole.

„Miks, Helma?" kordas ta paluvalt, kerge värinaga hääles.

Tüdruk surus järsku huuled tugevasti kokku ja raputas siis esiletungivate tunnetega raskelt võideldes peagu vihaselt pead.

„Ah, ära küsi, mu poiss! Palun sind ainult, ära küsi!..."

Ja korraga nägi Arved Nõmm kaaslase silmi niiskuvat. Ta raputas uuesti pead ning kaks rasket pisarat langes ta heledale mantlile, imbudes seal kiiresti riidesse ja jättes järele tumeda märgi, nagu värske ja vormitu haava.

„Helma, mis sinuga on?" küsis Arved pisut segasena ja arusaamatuses. „Ütle, mis sinuga on?"

Helma Vasarmaa võitles enesega veel tüki aega, kuni ta pea kaldus lõpuks väsinuna madalamale.

„Midagi ei ole," vastas ta vaikselt, kuidagi alistunult. „Sa ütlesid enne, et seal, rindel, meeste südamed vahel helisevad... Ma ei osanud seda seni niiviisi väljendada, aga nüüd ma tean, et ka minu süda on helisenud, jah, Arvi, kui tihti on ta helisenud. Aga ma tean siiski, et ma pole sulle ju midagi. Oled ehvitser ja haritud, mehed räägivad sinust kui kangelasest, su elu on avar ja suur ... Mina olen aga ainult väike ja tujakas talutüdruk. Olen tahtnud sind unustada, sest nõnda ei tohi see ju minna, ei, Jumala pärast ... Ainult palvetada tahtsin su eest, kui oled seal, kaugel... Aga see kõik on nii raske. Ja valus..."

„Helma," võttis Arved Nõmm nüüd uuesti tüdruku käe, väga õrnalt ja hellitlevalt. „Sa ära mõtle nii... mitte kunagi enam. Vaata kevadet meie ümber, vaata, Helma. Ta tuleb kõikjale — uhketele põldudele ja hüljatud tagamaadele, mägismaistele kõrgustele ja madalasse metsakurru. Kõikjal lõhnab, kõikjalt käib üle jumalik puudutus, nagu õrna, väga õrna käe paitus. Ja kõikjal väriseb ning heliseb uus jõud, uus sünd ja elu, metsakurud ja jäätmaad muutuvad sama rikkaks nagu uhked kõrgustikud, lillehtes mägede küljed... ja Helma, armastus ei mõõda meeste kõrgust, vaid ainult — südamete sügavust. Sa ei tohi karta armastust ega sundida südant, Helma, ning kauda endaga sügist, kui oled loodud kevadele ja kevadeks."

Tütarlaps vaikis.

„Ah, Arvi, sa räägid jälle nii, et pean ainult kuulama, nagu neilgi õhtuil, kui kaitsesid siin oma meestega meie kodusid ja elu," ütles ta viimaks veidi väsinult. „Ma ei tea, ka vend rääkis mulle vahel nii, aga see oli siiski teisiti, hoopis teisiti... Kui oled aga sina siin ja minuga niiviisi räägid, siis ma ei kahtle ega karda, aga kui oled siit ära, siis tundun vahel nagu kurjategija ja soovin, et ei näekski sind enam, et ei tohikski sind enam näha... kunagi..."

„Nõnda, Helma, teed sa ainult valu — endale ja mulle. Pead ennast halvaks ja rumalaks, tahad valitseda südant nagu põhjatuul pidurdada kevadet. Ei, sa ei tohi enam nõnda, Helma, Jumala pärast, ei tohi. Ja seepärast sa ei kirjutanudki mulle?"

„Ah, ära ainult küsi" surus Helma end korraga üsna ta vastu. „Kui saaksid olla ikka minuga... alati, kui võiksin sind näha ja kuulda igapäev — ma ei oleks siis enam niisugune... Jälle jookseksime nagu lapsed läbi metsade ja läbi kevade, naeraksime ja ..."

Esmakordselt naeratas nüüd ka Arved Nõmmik.

„Väike, rumal tüdruk!" ütles ta tütarlapse pead järsku mõlema käega haarates, nii et juukseid langesid talle tiheda lainena näkku. „Ma ei või ega saa ju jääda sinuga, kuni pean sind kaitsma seal eemal, tekitagu see mulle kultahes palju valu. Aga usu, saad olla ju sealgi alati minuga, sest südamed ulatuvad üle kauguste. Ja minagi ... olen küll seal, aga ... olen siiski ja ainult siin, sinu juures, Helma..."

„Ah, sa oled nii hea..."

„Ei, Helma, olen vaid see, kes ei saa ega taha enam sundida südant, mis jäänud kord siia, sinu kodumaile."

„Sa mõtled seda siis tõsiselt, Arvi, ja kõik see ei ole siiski ainult mälestus siinseist võitlusaegadest paar aastat tagasi?"

Arved Nõmm ei vastanud tükil ajal ühtki sõna. Ta hoidis vaid õrnalt tüdruku pead, mis oli toetunud temale ja nautis vankri tasast langemist ning tõusmist küljelt küljele.

„Oled suur kahtleja, Helma!" ütles ta *viimaks heatahtlikult ja naeratades.* „Oled võidujooksja oma südamega."

„Nüüd on ta minust siiski üle... lõplikult..." vastas tüdruk vaikselt.

Siis vaikisid nad jälle. Ainult vanker nagises, kui veeres pikkamööda läbi pühadelaupäevase öö, ning kased lõhnasid.

Ning korraga tundsid need kaks, et on õnnelikud ja noored...

Väljalõigata ja alalhoida.

ÕHUKAITSE KÜSIMUSI

Õhukaitsevalmis maja (talu)

1. Pimendamine.

Mingit valguskuma ei tohi väija paista. Sinine tuli peab olema nähtavuse vastu horisontaalselt ja ülalt kaetud. Otstarbele vastavaid ja alatisi pimendusseadmeid tuleb ka töökohtades ja tallides pidevalt korras hoida. Tänaval tohib kasutada ainult sinise tule- ja vastava kattega taskulampe.

Erilist hoolt tuleb pühendada pimendamisele maal, eriti taludes,

2. Koli kõrvaldamine.

Pööningud tulevad põhimõtteliselt üleliigsest kolist puhastada ja selle järele tuleb pidevalt valvata, ka seal, kus see politsei eeskirjades pole nõutud, on õhurünnakute üha kasvava ägeduse tõttu soovitav pööninguid täiesti tühjaks teha. Pööningud, mis tungivatel põhjustel kuuluvad veel piiratult kasutamisele, peavad olema alati koristatud, kõikidesse nurkadesse peab olema juurepääs võimalik. Sama kehtib ka maal tallide ja küünide ning põllumajanduslike käitiste hoonete kohta.

3. Omakaitse riistad.
a) käsiprits,
b) kustutuslund,
c) pootshaak,
d) kirves,
e) randkang,
f) veeämbrid (või saralevad nõud),
g) liivakotid,
h) labidas,
i) veetagavarad sobivates nõudes (vannides, teobrides jne.)
k) liivatagavarad,
l) liiva- ja veetagavarad igas elukorteris, varjendis või selle kõrval pööningul.
m) gaasimask või otstarbekohane kõdapärane silmade, või suukaitse.
n) koduapteek või improviseeritud lihtne omaabiga un.

4) Vee ja liiva valmispanek.

Vesi ja liiv peavad aiatiselt küllaldasel hulgal ja kättesaadavas kohas valmis pandud olema. Pumpade ja kaevude jne. korrastamine on vajalik. Kus iganes võimalik, tuleb takistada vee külmumist, liiva tuleb säilitada kuivalt, see ei tohi talvel külmuda.

Kohtukoja esimees Reichmann 70-aastane

28. mail saab kohtukoja esimees Jaak Reichmann 70-aastaseks. Ta sündis Viljandimaal Tarvastu v. taluperemehe pojana. Alghariduse sai kohalikkudes valla-ja kihelkonnakoolides, keskhariduse Tartu Trefineri- ja Kroonugümnaasiumides ning kõrgema hariduse Peterburi ülikoolis, mille lõpetes 1901. a.

Peale ülikooli lõpetamist astus kohtuameti kandidaadina kohtuteenistusse Tallinna Ringkonnakohtus. Hiljem läks üle advokatuuri, asukohaga Tartus. Pärast lühiaegset tegevust Tartus jättis Tartu maha ja sõitis välismaale, kus elas umbes kaks aastat, esiti Berliinis, pärast Pariisis. Kodumaale tagasi jõudnud asus advokaadina Tallinna. Maailmasõja puhkemisel mobiliseeriti kui tagavaraväe lipnik ja saadeti rindele. Sõjaväest saabus tagasi kodumaale sel ajal, kui Saksa sõjaväed okupeerisid Eestimaa. Algas uuesti advokaadi tegevust.

Eesti iseseisvuse ajal määrati Tallinna Ringkonnakohtu esimeheks, millisele kohale jäi ka pärast Ringkonnakohtu ümbernimetamist esiti Kohtupalatiks ja pärast Kohtukojaks. Selles kohtutegevuses oli umbes kaheaastane vaheaeg, mille vältel oli Eesti Vabariigi kohtuministriks, enamlaste võimulepääsemisel Eestis vallandati kohtukoja esimehe kohalt ja enamlaste valitsemise ajal oli ilma kindla tegevuseta. Eesti kohtute ellukutsumisega Saksa võimude poolt määrati Jaak Reichmann uuesti Kohtukoja esimeheks, millisel kohal asub praegu.

Veel lastevoodite ostulubade taotlemisest

Meie lehe viimases numbris tõime teate Majandus- ja rahandusdirektooriumi varustusosakonna poolt Järva maavalitsusele 100 puust lapsevoodi vabaksandmise kohta, millised on määratud õhurünnakuil kannatanute ja evakueeritute varustamiseks, kusjuures oli märgitud, et avaldused tähendatud voodite ostulubade saamiseks tuleb esitada Järva maavalitsuse majandusosakonnale. Nagu nüüd vastavalt poolt kuuleme, tuleb voodite ostulube taotlejail isikuil sellekohased avaldused esitada otseselt kohalikele omavalitsusasutistele, s. o. linna- ja vallavalitsustele, milliste administratiivpiires nad elavad, mitte aga maavalitsuse majandusosakonnale.

Jalgrattamaks tuleb tasuda 1. juuniks

Vastavalt Paide linnavalitsuse teadaandele, tuleb kõigil Paide linnas elutsevail jalgratta omanikel tasuda jalgrattamaks hiljemalt 1. juuniks s. a. Jalgrattamaksu tasumisel tuleb jalgrattaomanikul esitada linnavalitsusele eelmise aasta sõiduluba, selle mitteomamisel aga jalgratta firma nimetus ning raaminumber.

Tapa õpilastel tuleb teatada oma elukohad

Tapa gümnaasiumi direktor palub meid teatada, et kõigil Tapa gümnaasiumi õpilasil tuleb hiljemalt 10. juuniks direktorile teatada nende suvine aadress ja töökoht. Kirjalikud teatised tulevad saata aadressil — Tapa gümnaasiumi direktor, Tapa linnavalitsus.

Lõhkepadrun surmas noormehe

Viljandimaal juhtus raske õnnetus kahe noormehega plahvatuspadruniga ettevaatamatu ümberkäimise tõttu. Nimelt leidsid *noormehed* Viljandi vallas mingisuguse padruni, mis oma välimuselt meenutas automaatrelva mürsku. Leidjad tegid põlule tule ja asetasid mürsu tulle. Mürsk lõhkes ja suuremaid vigastusi sai Viljandi vallast päritolev Aug. Kingsaar, kes suri, enne kui teda suudeti paigutada haiglasse. Teine asjaosaline, vene rahvusest Sergei Rosti sai kergemaid vigastusi ja paigutati ravimisele haiglasse.

Külakosti ka J-Jaani ja Peetrisse

Nagu kuuleme Järva lava- ja helikunstiühingu „Voogi" juhtivaist ringkonnist, kavatseb „Voog" pühadele järgnevail päevil, külastada Järva-Jaanit ja Järva-Peetrit korraldades mõlemis kohas kirjanduslik-muusikalise omaloomingu õhtu. Tähendatud õhtuid on „Voog" juba kahel korral korraldanud Paides ning möödunud laupäeval Türil, kusjuures huvi õhtute vastu on olnud suur. Millal „Voogi" külalisõhtud toimuvad, segub lähemail päevil.

Eesti poisid saabusid sõjalis-sportlikust laagrist kodumaale

Neil päevil saabusid Saksamaalt tagasi ühes Ida-Preisimaal asuvas laagris viibinud eesti poisid. Poisid, arvult umbes 100, tegid seal läbi ühekuise väljaõppe. Laagris veedetud aeg jättis kõigile huvitavaid ja sügavaid muljeid.

Järgmine grupp poisse sõjalis-sportlikku laagrisse väljub Tallinnast 1. juunil.

AMETLIKUD TEATED

TEADAANNE

Eesti Majanduskoja Käsitööstuse Peaosakond palub kõiki asutusi, ettevõtteid ja isikuid, kellel on kohustusi või nõudmisi sõjaolukorra tõttu likvideeritud Eesti Käsitööstur konna Narva piirkonna Ühenduse vastu, neist teatada ühe kuu jooksul, alates käesoleva kuulutuse ilmumisest, aadressil: Tallinn, Pikk tn. 20.

Unustamata kallist tütart ja õde

HELMI ROSME't

mälestavad tema 3. surma-aastapäeval

vanemad, vennad perekondadega ja teadmatuses viibiv vend.

Lühikese raske haiguse järele lahkunud minu armast abikaasat ja isa

AUGUST JÕE't

mälestavad sügavas leinas abikaasa, tütar, teadmatuses viibiv poeg ja omaksed.

Soovitakse osta noorem märgitud MÄRAHOBUNE. Samas ära anda KÜLVI või KARTULIVÕTMISE masin. Teateid saab „Järva Teataja" talitusest.

Kes annaks Paides SAKSAKEELE-TUNDE? Teatada slt. „saksakeel".

PORTFELL nootidega KADUNUD, rongil 25. apr. s. a. õhtul Tamsalu, Paide ja Türi liinil. Nootidest osa L. Taitriku nimega. Ausat leidjat palun vaevatasu eest ära tuua, või teatada aadressil: Joh. Klein, Viljandi Posti tn. 9.

Müüa vana HOBUNE normike. Hind Rmk. 200.- Teatada, Paide, Rüütli tn. 36.

Ametiskäiv naisisik soovib KORTERIT või tuba erasissekäigu ja keeduvõimalusega. Teatada slt. märgusõna „Korter"

Müüa SEAPÕRSAID. Hind Rmk. 20.— Teateid saab slt. „seapõrsas".